

A Rákosmenti Mézeskalács Óvoda

ÜGYES KEZEK

HELYI NEVELÉSI
PROGRAMJA

Készült: 1998. Módosítva: 2021.
Készítette: Az óvoda nevelőtestülete

OM azonosító: 034641

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	3.
1. Óvodakép	4.
2. Gyermekkép	6.
3. Az Ügyes Kezek Program célja, feladatai	8.
4. Az egészséges életmód alakítása	9.
4.1. Az egészséges tárgyi környezet alakítása	9.
4.2. Gondozás	10.
4.3. Egészségvédelem, edzés	11.
4.4. Mozgás	12.
5. Érzelmi nevelés, szocializáció segítése	15.
5.1. Az érzelmi nevelés célja	15.
5.2. Az óvónő helye a csoportban	16.
5.3. Óvodai ünnepek	17.
6. Az értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása	19.
6.1. Anyanyelvi nevelés	19.
7. Az óvodai élet tevékenységi formái	21.
7.1. Játék	21.
7.2. A munka jellegű tevékenységek	25.
7.3. Tanulás	26.
7.4. A külső világ tevékeny megismerése	27.
7.4.1. A külső világ tevékeny megismerése - környezet	27.
7.4.2. A külső világ tevékeny megismerése - matematika	30.
7.5. Az emberi értékek és a művészetek lényegének tapasztaltatása	31.
7.5.1. Az esztétikai neveléshez kapcsolódó tevékenységek	31.
7.5.2. Verselés, mesélés	32.
7.5.3. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	34.
7.5.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	36.
8. A program megvalósításának feltételei	39.
8.1. Szervezeti és időkeretek	39.
8.2. Személyi feltételek	40.
8.3. Tárgyi feltételek	42.
9. A program ellenőrzése és értékelése	44.
10. A szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődésének segítése	45.
11. A gyermek-és ifjúságvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenység	46.
12. A szülő, a gyermek, a pedagógus együttműködésének formái, továbbfejlesztésének lehetőségei	
13. Sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztése	50.
13.I. Enyhe érzékszervi fogyatékoság- látás	52.
13.II. Enyhe érzékszervi fogyatékoság- hallás	56.
13.III. Enyhe értelmi fogyatékoság	61.
13.IV. Beszédfogyatékoság	69.
13.V. Pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermek	76.
14. Legitimációs záradék	78.
15. Mellékletek	79.
14. Irodalomjegyzék	81.

Bevezetés

Az óvoda nevelőtestülete folytatja a sok éves gyakorlatát, amely során figyelembe veszi a korszerű pedagógiai és pszichológiai kutatások eredményeit, az alapprogram alapelveit és feladatait. A komplex fejlesztést a népi kultúra ápolásával, a hagyományok megismertetésével valósítjuk meg. Fontosnak tartjuk az óvoda óvó - védő - szociális jellegét, nevelő és személyiségfejlesztő tevékenységét.

A programot egyrészt kiegészítettük a törvényi módosulásokból eredő, másrészt a bevételek vizsgálatokból adódó feladatokkal, valamint a tárgyi és személyi feltételek adta változásokkal, és a többi gyermekkel együtt, azonos csoportban nevelhető enyhe értelmi fogyatékos, beszéd-fogyatékos, pszichés fejlődési zavarral küzdő, valamint érzékszervi (látási, hallási) fogyatékos sajátos nevelési igényű gyermekek életkorának megfelelő fejlesztésével, ezzel elősegítve az iskolába lépést.

1. Óvodakép

Intézményünk a XVII. kerület kertes, családi házakkal beépített területén helyezkedik el, melyet 1913-ban alapítottak. 2003. május 16-án ünnepelte fennállásának 90. évfordulóját, és ebből az alkalomból ünnepélyes keretek között felvettük a Mézeskalács nevet. Óvodánk öt csoporttal működött a Tanár utcában, ami 2010-ben bővült a Rákoscsaba utcai telephellyel, ahol jelenleg 3 csoportban folyik a nevelő munka.

Gyermeklétszámunk az alapító okirat szerint 255 fő. Törekszünk az ideális csoportlétszámok megtartására.

Nagyon sok család ismeri egymást, több gyermeknek a szülei, nagyszülei, sőt dédszülei is óvodánkba jártak.

Fontos feladatunknak tekintjük az elődök életviszonyainak megismerését, mely megtanít bennünket a múlt tiszteletére, a jelen megbecsülésére.

*" A múlt tisztelete az a vallás, mely a nemzedék köteleke.
Ne veszítsünk el semmit a múltból, mert csakis a múlttal alkothatjuk a jövőt."
Anatole France*

A területen csak részben van élő néphagyomány, ennek ellenére szeretnénk, ha óvodásaink hallanának a régi népszokásokról. Fontos, hogy a világ megismerését a népi kultúra maradandó értékeinek átadásával kezdjük. Úgy gondoljuk, hogy a gyermeknek is joga, hogy megismerje azokat a hagyományokat, amelyek az elődök életében az összetartozást jelentette. Az életkori sajátosságokat figyelembe véve építjük be a mindennapokban, a manuális tevékenységekben, a jeles napi készülődésekben azokat a hagyományokat, melyek a gyermekek életét érzelem gazdaggá teszi.

A nemzeti kultúra hagyományaihoz fűződő pozitív érzelmi viszony mindig meghatározó volt óvodánk életében:

- Ünnepeink előtti készülődés / Advent, Betlehemezés, Farsang, Húsvét, Pünkösöd /
- A természetes anyagok megismerése, velük való manuális tevékenységek / agyagozás, szövés, fonás /
- A március 15-ről való megemlékezés, valamint a tiszteletére rendezett évenkénti kiállítás.

A szülők figyelemmel kísérik óvodánk tevékenységét, amelyben aktívan bekapcsolódnak. A közös farsangi bál, a kirándulás, a színes gyermeknap a beszélgető kör alkalmat ad arra, hogy az együttműködés alkotóvá váljon. Az óvoda nevelőmunkájához a család nyújtja a megfelelő háttérrel, ezért a család és a pedagógus jó kapcsolatának igénye erőteljesen megfogalmazódik. Figyelembe kell vennünk azt, hogy napjainkban a családok szerkezete megváltozott. Esetenként gondokkal kell szembenézniük a szülőknek. Az anyák többsége dolgozik, vagy kisebb gyermeket nevel. A gyermekének jót akaró szülő nehezen tudja eldönteni, hogy mire "szocializálja " a gyermekét, mit vár el majd tőle

később a társadalom. A családi nevelés, és annak hagyománytartó hatása megingott.

Napjainkban új helyzet áll elő: a gyermekek nevelése ugyan két szintéren folyik, nagyobb szerep a családé lenne, de a felgyorsult világban a szülők egyre kevesebb időt töltenek a gyermekekkel. Az óvodai nevelésben a szülői elvárások, igények megváltoztak. Az óvoda részben vállalhatja fel, hogy a lehetőségein belül enyhítsen a gondokon. Tudatos óvodai-pedagógiai munkára van szükség, hogy az óvodai nevelés a hátrányokat csökkenteni tudja. A szülőkkel való együttműködéssel, a szakszerű, a gyermek helyzetére érzékeny pedagógiai szemlélettel ellensúlyozhatjuk a problémát. Úgy gondoljuk, hogy az "Ügyes Kezek Programban" a változatos manuális tevékenységek és a néphagyomány összekapcsolásával a gyermek személyiségének pozitív tényezőit erősítjük. A továbbiakban ez határozza meg nevelési koncepciónkat, programunk célját és feladatát.

Valljuk: " újra becsülete van, lesz a népi kultúrának, hiszen múltismeretünk bűvös szerszám, így a dalos ajkak, mesélő szájak, dolgos kezek, amivel csuhébabát, kukoricacsutka tehenet, kosarat lehet készíteni, értékes képességei az embernek."

2. Gyermekkép

Az Ügyes Kezek Helyi Nevelési Programmal arra köteleztük magunkat, hogy a népi hagyományok értékeit megőrizzük és a manuális tevékenységek különböző formáival a gyermekek képességeit sokoldalúan fejlesszük. Bízunk abban, hogy a sok pozitív élménnyel és a tevékenységek lehetőségeinek biztosításával a gyermekek érzelmileg és értelmileg jó útravalót kapnak.

A gyermek a legfogékonyabb időszakának nagyobbik felét nevelési intézményben tölti. Személyiségfejlődése szempontjából ezért nagyon fontos az óvoda légköre, az a szociális klíma, amely a gyermek számára barátságos, és érzelmi biztonságot ad.

Óvodánk gyermekközpontú, ahol az óvodapedagógus tekintettel van az egyéni eltérésekre, a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni szükségleteire. Figyelembe veszi a gyermek mozgásigényét, érdeklődését, önállósulási törekvését, egyéni fejlődési ütemét.

Tiszteletben tartja a gyermek személyiségét:

- épít a tevékenységi vágyára,
- minden területen biztosítja a játékosságot,
- törekszik a baráti kapcsolatok alakítására

A természetes, oldott légkört tekintjük nevelőmunkánk alapjának.

ÉLETTÉR

VEGYES ÉLETKOR

MEGÉRTŐ FELNŐTT
KÖZÖSSÉG

GYERMEK

DIFFERENCIÁLT
BÁNÁSMÓD

RUGALMASSÁG ÉS
FOLYAMATOSSÁG
A NAPIRENDEN

JÓ PARTNERI VISZONY
A SZÜLŐVEL

A játékot a gyermek legfőbb tevékenységi formájának tartjuk, mely az örömforrás és a feszültség levezetése mellett sokoldalúan fejleszti személyiségét. A manuális tevékenységek során az anyagok és eszközök olyan tulajdonságaival ismerkedik meg, amelyek a közvetlen tapasztaláson alapulnak. Olyan feltételrendszert teremtünk, ahol biztosítjuk a gyermek fejlődését és fejlesztését. A játék tartalmát a néphagyomány éltetés eszközeivel gazdagítjuk. A programunk a sajátos eszközrendszerével az óvó-védő, szociális, és nevelő-személyiségfejlesztő funkciót szolgál a gyermek három éves korától az iskolába lépésig.

A Program az optimális környezet megteremtésén túl egy gyermekközpontú életteret biztosít. Az élettér elemei:

- rugalmas és folyamatos napirend
- vegyes életkorú gyerekcsoport
- differenciált bánásmód
- megértő felnőtt közösség
- a nevelésben együttműködő család-óvoda kapcsolat

Az elemek egymással szoros kapcsolatban állnak /lásd.: ábra/

Fontosnak tartjuk a hátrányokkal küzdő gyermekek felzárkóztatását, a másság elfogadását, tolerálását.

3. Az Ügyes Kezek Program célja, feladatai

Az "Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja" és a „Sajátos nevelési igényű gyermekek Óvodai Nevelésének Irányelvei” alapján fogalmazzuk meg a nevelési céljainkat, feladatainkat.

A program célja:

- A 3-7 éves gyerekek sokoldalú, harmonikus fejlődésének elősegítésével a teljes személyiség kibontakoztatása, melynek során figyelembe vesszük életkorát, egyéni fejlődési ütemét.
- A gyermekekben a néphagyományok és a változatos manuális tevékenységek iránti befogadó képességek megalapozása.
- Fontosnak tartjuk az enyhe értelmi fogyatékos, beszéd-fogyatékos, pszichés fejlődési zavarral küzdő, valamint érzékszervi (látási, hallási) fogyatékos gyermekek speciális fejlesztésének biztosítását.
- Az együttnevelés során az ép gyermekek részéről a gyermeki előítélet mentességre építünk.
- A nevelőmunkában biztosítjuk a szomatikus, mentális és szociális fejlődését, alkalmassá tesszük az iskolai életre.

A program hagyományőrzést szolgáló feladatai:

- A gyermekek életkorának megfelelő, élményt adó, manuális cselekedtetésre ösztönző, népi hagyományokra épülő tevékenységek beépítése mindennapjainkba
- A szellemi kultúra közvetítése, átadása (lásd.: rajzolás- festés-mintázás- kézimunka, verselés-mesélés, ének-zene-énekes játék-gyermektánc, mozgás, külső világ tevékeny megismerése, matematikai, illetve környezeti tartalom)
- A népművészet tárgyi kultúrája
- A jeles napok közül azok kerülnek be a programba, melyek eddig is jelen voltak nevelésünk folyamatában. (az évszakok/évkör jeles napjai)

A programunk általános feladatai

Feladatunknak tartjuk a gyermekek életkorának megfelelő testi és lelki szükségleteinek kielégítését.

Ezen belül:

- egészséges életmód alakítása
- érzelmi nevelés, szocializáció segítése
- értelmi fejlesztés, a nevelés megvalósítása
- anyanyelvi nevelés
- a sajátos nevelési igényből adódó hátrányos helyzet hatásainak csökkentése, valamint az integrált nevelés megvalósítása.

4. Az egészséges életmód alakítása

A 3-7 éves kor között a gyermek fejlődése nagymértékben felgyorsul. A körülötte levő környezet befolyásolja a képlékeny gyermeki szervezetet. Fejlődését döntően meghatározza a genetikai öröklődés és a környezeti tényező, amely az óvodában is nap mint nap éri.

A makro- és mikrokörnyezet ingerei kapcsán ismerkedik a körülötte levő világgal: tapasztalatokat gyűjt, megtanulja a beilleszkedést és az együttműködést.

A gyermekek különböző otthoni környezetből érkeznek az óvodába, a családban megszerzett biztonságérzet bővül az óvodában szerzett biztonságérzettel.

A gyermek, aki megfelelő légkörben jól és biztonságban érzi magát, testi szükségletei kielégülnek, harmonikusan fejlődik.

Feladatunk:

1. az egészséges tárgyi környezet kialakítása
2. a gyermek testi- lelki szükségleteinek kielégítése

4.1. Az egészséges tárgyi környezet kialakítása

Programunk megvalósításához nincs szükség a berendezés gyökeres megváltoztatására. Nagy fontosságot tulajdonítunk a csoportterem alakítására. Lényeges szempont, hogy a gyerekek számára biztonságot nyújtson, és a tevékenységek elkülönült helyet kapjanak.

A kuckók (játék, pihenő, báb), a kézműves sarok, az élősarok segíti a gyermek ráhangolódását a tevékenységre, együttjátszásra, beszélgetésre. A galériák és a stabil térelválasztók biztosítják a mikrocsoportos játékot.

A belső tér kialakításánál arra törekedtünk, hogy minél több természetes anyag vegye körül a gyerekeket. A bútorok alacsonyak, könnyen mozgathatóak. A játékok, az eszközök és az anyagok elérhető magasságú polcokon vannak.

A mosdóban a függönnyel elválasztott WC-k az intimitást, a gyermekek személyiség jogainak tiszteletben tartását szolgálják. Minden gyermeknek jellel ellátott törülköző, fésű és fogmosó felszerelés áll rendelkezésére.

Az öltözőben a gyermekek váltóruhája, tornafelszerelése, váltócipője jellel ellátott szekrényben van. Minden öltözőben faliújság van elhelyezve, melyen a csoporttal kapcsolatos fontos információk jelennek meg.

A tornaszoba berendezését folyamatosan bővítjük az anyagi helyzetünkhöz mérten. A tornaszoba jól felszerelt, eszközeivel biztosítja a sokféle mozgáslehetőséget. Rendelkezünk Ayros elemekkel, Body Roll készlettel, bordásfalakkal, Wesco elemekkel, kiegészítő tornakészlettel.

Mindkét épületben az óvodakert füves, elegendő hely jut mozgásra, a különféle játéktevékenységekre. A fedett terasz és a betonozott felület biztosítja,

hogy esős időben is levegőn tartózkodhassanak a gyerekek. A fedett tér alkalmas tavasztól ősziig az étkezés és egyéb manuális tevékenységek lebonyolítására.

A két nagy homokozó elegendő, mivel a csoportok nincsenek elkülönítve egymástól. Az udvari játékeszközeink megfelelnek a nemzetközi szabványoknak. Elősegítik a gyerekek koordinációs képességeinek fejlesztését és a mozgásigényük maximális kielégítését.

A labdajátékok szervezéséhez kosárlabdapalánk és műgyepes foci pálya áll a rendelkezésünkre.

Az udvari játékok elhelyezésére az erre a célra épített tároló szolgál.

4.2 Gondozás

A gyerek testi szükségletét, pszichoszomatikus biztonságérzetét szolgálja a bensőséges gyermek - felnőtt kapcsolat. A gondozás szorosan kapcsolódik a játékhoz, a munka jellegű feladatokhoz, a tanuláshoz.

A folyamatos napirenddel a helyes életritmus megteremthető. Minden gyermek az egyéni ütemének megfelelően végezheti, gyakorolhatja a napi élethez kapcsolódó szokásokat. A többszöri gyakorlás alakítja a gyermek énképét, segíti önállóvá válását.

Az egészséges fejlődés feltétele az egészséges táplálkozás. Az óvoda központi étrendjét kiegészítjük gyümölcscsel, zöldségfélével, ezekből készített levekkel, salátákkal stb. A manuális tevékenységek során a gyermekekkel közösen készítünk befőttet, savanyúságot. Formáljuk a gyermekek szemléletét, ráirányítjuk figyelmét a higiénára, a rágás fontosságára. Közben modellt nyújtunk a családnak az egészségesebb táplálkozáshoz. A feldolgozáshoz szükséges eszközöknek a csoportszobában külön helyet biztosítunk.

Az étkezésnél fontosnak tartjuk a kulturált étkezési szokások betartását, az esztétikus terítést. A folyamatos napirendből adódóan a reggeli (8-tól 9.30-ig) és az uzsonna (15-től 16-ig) időpontját a gyermek maga választja meg, az ebéd együtt és egyéni tempó szerint történik.

(Az étkezést önkiszolgálással vagy naposi tevékenységgel valósítjuk meg.)

A testápolás a gyermek egészségügyi szokásainak megalapozását szolgálja. A felnőttel együttműködve alakul ki igénye az önálló testápolásra. Fokozatosan sajátítja el a különböző műveletek technikáját. (fésülködés, kéz- és fogmosás stb.)

Az öltözködés védelmet szolgál az időjárás változásaival szemben, fejleszti a gyermek ízlésvilágát, önállóságát. A ruházat igazodjon az időjárás változásához, legyen kényelmes, könnyen felvehető. A benti váltóruha ne nehezítse mozgását, a benti cipő védje a lábát. A túloltöztetés veszélyére fel kell hívni a szülők figyelmét.

A nyugodt pihenés feltételeinek a megteremtése minden dolgozó feladata. Az óvodapedagógus ügyeljen arra, hogy a nagyobb alvásigényű gyermekeket hagyja tovább aludni, a kevesebb alvásigényű gyerekek számára pedig a tárgyi feltételek és az egyéni sajátosságok figyelembevételével lehetőséget adjon a csendes tevékenykedésre. Pihenés alatt tartózkodjon a gyermekek közt. A folyamatos levegőcserét minden évszakban biztosítsa.

A mozgás fontos szerepet tölt be a gyermekek életében. A mozgásigényük kielégítésére különböző - a teremben és a szabadban egyaránt - sok mozgástevékenységet biztosítunk. Feladatunk, hogy tiszta, jó levegőjű, biztonságos, ösztönző környezetben mozogjanak. (Lásd: Mozgás c. fejezet)

4.3 Egészségvédelem, edzés

A megfelelő gondozási, testi szükségletek kielégítésével elősegítjük a gyermekek egészségének megővését. Az óvodapedagógus feladata, hogy megismerje a gyermek otthoni életritmusát és egyéb szokásait. Az allergiás, asztmás és egyéb betegségek nagyobb odafigyelést igényelnek.

Az óvodai higiéniai szabályokat be kell tartani:

- a környezet tisztántartása (az udvar és az épület)
- rendszeres fertőtlenítés
- folyamatos levegőcsere
- réteges öltözködés
- helyes táplálkozási szokások

Fontosnak tartjuk a rendszeres kapcsolatot a gyermekorvossal, fogorvossal és a védőnővel, gyógypedagógussal, logopédussal, valamint indokolt esetben más egészségügyi szakemberrel.

A baleset-megelőzés érdekében a gyermekek figyelmét fel kell hívni bizonyos szabályok betartására a csoportszobában és az udvaron egyaránt.

Egymásra való odafigyelésre, segítségnyújtásra neveljük a gyermekeket. Az egészség megtartásához fontos, hogy szervezetük alkalmazkodjon az időjárás változásaihoz. A levegő, napfény, víz együttes hatása biztosítja a testi edzettséget. A gyermekek a nap nagy részét a szabad levegőn töltik. Télen a kinti tartózkodás több mozgással párosul. (szánkózás, csúszkálás, hóemberépítés). Nyáron az óvoda udvarán párapuval enyhítjük a forróságot. A nap káros hatásától óvjuk őket.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- A tisztálkodási teendőket önállóan, felszólítás nélkül végzik.
- Az eszközökre vigyáznak, a helyére teszik. A zsebkendőt önállóan használják.
- Az asztalt esztétikusan megterítik, kulturáltan étkeznek. Étkezés közben halkán beszélgetnek. Az evőeszközöket biztonságosan használják.
- Önállóan eldöntik, hogy mennyi ételt fogyasszanak.
- Önállóan öltöznek, ruhájukat összehajtva a helyére teszik. Cipőjüket befűzik és bekötik.
- A környezetük tisztaságát óvják.
- A sajátos nevelési igényű gyerekektől mindezt a teljesítőkéességükhöz viszonyított mértékben várjuk el.

4.4 Mozgás

Az óvodai nevelés folyamatában a gyermekek testi- és mozgásfejlesztése a személyiségük fejlődését segíti elő.

A mozgásos tevékenységek és a testnevelési foglalkozások a gyermekek mozgásigényének fejlesztését szolgálják.

A testnevelés célja az egészség megőrzése és a cselekvési kultúra fejlesztése.

A mozgásos tevékenységeket részben a gyerekek szabadon választják (teremben és udvaron) részben az óvodapedagógus szervezi.

A rendszeres testnevelés fejleszti a gyermek:

1. Testi képességeit: testi erőt, gyorsaságot és állóképességet, ügyességet.
2. Hozzájárul a csont- és izomrendszer, valamint a légző- és keringési rendszer teherbíró képességének növeléséhez.
3. Pozitív tulajdonságokat fejleszt (fegyelmezettség, kitartás, bátorság)
4. Helyes testtartást alakít.
5. Az agyi integráció megfelelő működését, valamint az idegrendszer ontogenetikailag teljes beérését segíti.

A gyermekek - az életkori sajátosságaikból adóan - mechanikusan hajtják végre a különféle mozgásokat, ezért az óvodapedagógus feladata, hogy a gyermek ösztönös cselekvéseit használja fel a "mozgástanítás" gyakorlatában. Építsen a gyermek kíváncsiságára, versenyszellemére, önfelelt játékára. A gyermek így az egyszerű mozgásfolyamat alapformáit spontán módon sajátítja el. Az elemi mozgásminták, a rugalmasság, mozgáskoordináció megalapozása és fejlesztése, a finommotorika kialakítása, a dominancia megválasztása (szem-kéz-láb) vagy megerősítése fontos legyen.

"Aki a játékokban megszokta önerején saját találékonysága folytán valósítani akarátát: ember lesz abból nagykorában is" (Dr. Kiss Áron 1881-ből)

A mozgásanyag összeállításánál szükségesnek tartottuk a helyes testtartás és lábboltozat kialakítását, valamint a koordinációs és állóképességek fejlesztését. A mozgás fejlesztésén keresztül több területet is kedvezően befolyásolhatunk. Így a testséma alakítását, ezen keresztül a térpercepció fejlesztését. Ezek a mozgás aktív közreműködése nélkül ki sem alakulhatnak. A mozgásnak alapvető szerepet tulajdonítunk az én kialakulásában.

A mozgásos tapasztalatok nyomán nemcsak a környezetről, hanem a saját testről is kialakul az úgynevezett "kognitív térkép". A saját testi én érzése az első összetevője az énként való létezésnek.

A tárgyi feltételek megteremtése mellett a leglényegesebbnek tartjuk az oldott felnőtt - gyerek kapcsolat kialakítását. A mozgáshoz kedvet kell csinálni, hogy oldódjon a gyermek feszültsége, aktívabbá váljon. Érezze, hogy segítséget kap, és érezze, hogy együtt örülünk vele. A mozgásban nem gátolt gyerek bátor, de óvatos.

Fontos, hogy a **mindennapos testnevelés** valóban mindennapos tevékenység legyen és jó hangulatban történjen. Fontos, hogy a játékos jellege megmaradjon, a gyermekek örömmel végezzék. Biztosítson megfelelő terhelést.

A délelőtt és a délután folyamán a játékidőben, vagy kimenetel előtt a játékelrakás után bármikor beépíthető.

Az óvodapedagógus rugalmassága érvényesüljön az idő megválasztásánál. A személyes varázsa döntő jelentőségű. El kell döntenie, hogy a gyermekélményt biztosító közreműködése hogyan és mennyire fokozható mesével, dallal, vagy egyéb utánzó mozgásos játékkal. Ösztönző, biztató, módszereket alkalmaz az egyes hibázások esetében.

Mozgás

Óvodánk egyik épületében van tornaszoba is, ahol helyet kap a tervszerűen szervezett kötött foglalkozás. Tartalmát a természetes emberi mozgások, mint a járás, futás, kúszás, mászás, dobás, egyensúlyozás és a mozgásos játékok alkotják.

A gyermek szervezetének terhelhetősége lényegesen nagyobb, mint azt korábban feltételezték. Az óvodapedagógus tartsa szem előtt a gyermekek teljesítő képességét, éljen a környezetünk adta lehetőséggel. (tornaterem, terasz, eszközök stb.) Kora tavasztól késő őszig az udvaron tornázzanak - megfelelő ruházatban - a gyermekek. Az udvarunk lehetőséget nyújt a különféle mozgásformák elsajátítására. A mozgásos játékok erősítik az együttműködési készséget. A labdajátékok, a fogócska, a szembekötősdí, a kötélhúzás stb. tere a kinti tér. A téli időszakban a különféle jeges játékok, csúszkálás, szánkózás, hógolyózás stb. teszik változatossá az udvari mozgásos tevékenységet.

A családdal való közös programjainkon (Szüret, Farsang, Mézeskalács nap) a szülők és a testvérek is résztvevői mozgásos játékainknak.

A tervezésnél az óvónő figyelembe veszi:

- a gyermekek életkori sajátosságait, egyéni fejlettségét, mozgásfejlődési törvényszerűségeit,
- a technikai eszközök adta lehetőséget,
- életfontosságú készségek fejlesztését,
- a foglalkozások játékos jellegét.

A mozgást kiegészítő, a szülők által igényelt, nem kötelező egyéb szolgáltatások:

- úszás
- futball
- néptánc
- modern tánc

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- A gyermekek a mozgásos játékokban kitartóak, szeretnek mozogni.
- Tudnak futó- fogó-és egyéb versenyjátékokat az óvónő vezetése nélkül is játszani. A szabályokat betartják.
- A gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan végzik.
- Térben tájékozódnak, ismerik az irányokat.
- A labdát egyhelyben legalább ötször a földhöz tudják ütügetni, valamint vezetni.
- Tudnak gurulóátfordulást végrehajtani előre.
- A célba dobást egykezes felsődobással végrehajtják.
- Vízszintes padon babzsákkal a fejtetőn tudnak egyensúlyozva járni.

5. Érzelmi nevelés, szocializáció segítése

Nevelésünk a gyermek érzelmi fogékonyságára épül. A sajátos nevelési igényű gyermekekhez nagyobb empátiával kell közelednie a felnőttnek, mivel érzelmi igényük fokozottabb, jobban kötődnek a személyekhez, a változásokat nehezebben tűrik.

Az óvoda teljes közösségének feladatai:

- A gyermek képességeihez igazodó elvárások tükrözése
- Megértő, szeretetteljes légkör biztosítása
- A szociális kapcsolatok tudatos bővítése
- A pozitív tulajdonságok hangsúlyozása

A sok türelem, megfelelő időbeosztás és a napirend szervezése elengedhetetlen.

Régi hagyományaink megismerésével, felelevenítésével és a manuális tevékenységgel meghatározó változást idézünk elő a gyermek érzelmi életében. Az énekes népi játékokkal, a népmesékkal és a gyerekek által a változatos technikákkal készített bábfigurákkal és egyéb játékeszközökkel sajátos érzelmi hatást érünk el.

5.1 Az érzelmi nevelés célja

- a gyermek önbizalmának erősítése
- a közös élményekre épülő tevékenységek biztosítása
- olyan viselkedésforma kialakítása, amely meghatározza a gyermek viszonyát a környezetéhez, és segíti erkölcsi és akarati tulajdonságának fejlődését.

A személyiségfejlődés folyamatának fontos része az ÉN- tudat kialakulása, fejlődése, valamint ennek szerepe a szocializáció egészében. Az óvoda a szocializációnak, a társas kapcsolatok fejlődésének, a közösségi élet alakulásának nagyon fontos színtere. A szocializációs folyamat tágabb értelemben az ÉN kibontakoztatásának teljes folyamata, míg szűkebb értelemben a csoporthoz való alkalmazkodást, abba való beilleszkedést, szociális normák elsajátítását jelenti. Vigotszkij így fogalmaz: *" Mások által válunk saját magunkká."*

A gyermekekkel szemben támasztott két fő követelmény: tanuljon meg másokkal érintkezni és együttműködni. Ezeknek a kooperációs és kommunikációs képességeknek a kibontakoztatását és fejlesztését fontos feladatunknak tekintjük. Törekszünk a közösségben zajló folyamatok, társas kapcsolatok és közös tevékenységek kibontakoztatására, természetesen az egyén (egyéniség) figyelembevételével. A jó közösséget egyéniségek alkotják, akik képesek a saját elképzeléseiket, ambícióikat a közösség keretein belül is megvalósítani. Ezért fontos megtanítani a gyerekeket a saját maguk - nem gátlástalan - érvényesítése mellett a társak, a másik elfogadására, hozzá való alkalmazkodására az egyéniség feladása nélkül. A csoporton belül a különböző életkorú gyerekek (3-7 évesig) megtanulják elfogadni a másságot, tolerálni és segíteni a gyengébbet, ügyetlenebbet (pl. egy nagycsoportos segít a kicsiknek).

A kisebbek felfedezik, hogy lehet és érdemes a nagyobbak cselekvését utánózni, olykor azonosulni vele. Így nagy mértékben fejlődik az empátia, ami " annyit jelent, mint látnia másik ember szemével, hallani a másik ember fülével, érezni a másik ember szíve szerint." (A. Adler)

Fel kell hívnunk a figyelmet a helyes viselkedésre és támogatni azt. Meg kell tanítanunk a gyermekeket a konfliktusok megoldására, arra, hogy hangot adjanak véleményüknek, tudjanak értékelnéni másokat és önmagukat is. A társas és közösségi tevékenység a nevelőmunka egészét átszövi. Ebben a folyamatban talán a legfontosabb, amikor a gyerek először ismerkedik az óvodával és leendő csoportjával. A megszokottól eltérő környezet, a szülőktől való elszakadás megviseli a gyermeket és nehéz feladat elé állítja az óvónőt és a szülőt egyaránt. Az óvónő forduljon türelemmel és szeretettel a gyerek felé és hagyjon elegendő időt a beilleszkedésre.

A kicsik a szülővel együtt kezdik felfedezni az új környezetet és a társakat megismerni, majd folyamatosan napról-napra több időt töltenek az óvodában a szülő nélkül. Így az óvónő és a szülők együtt teszik meg az első lépéseket a kicsik közösségbe való beilleszkedésének és befogadásának segítésére.

Természetesen a beilleszkedés első néhány napjában mindkét óvónő tartózkodjon egész nap a csoportban.

5.2 Az óvónő helye a csoportban

A csoport életének irányítója, személyisége modell értékével hat a csoportszerveződés folyamatára. Törekedjen az önmérsékletre, mert a gyerekek érzékenyen reagálnak érzelmeire.

A közösségi értékekhez való viszonya egyértelmű legyen. A gyermekek értsék meg, hogy mit miért fogad el, mit tart helyesnek, vagy helytelennek. Magatartása legyen határozott, de barátságos és őszinte. A gyermekekkel szemben legyen igazságos, egyéni sajátosságaikhoz differenciáltan közeledjen. A csoportban kialakult szokásrenddel biztosítsa a gyermek biztonságérzetét. A napirend legyen rugalmas, járuljon hozzá a gyerekek fejlődéséhez szükséges biológiai és pszichológiai feltételek megteremtéséhez (bővebben: A szervezeti és időkeret fejezetnél).

A gyermekek maguk válasszák meg azt a tevékenységet, amelyhez kedvet éreznek. Az óvónő teremtsen meg a feltételeket ahhoz, hogy a különböző tevékenységeknél játszó, tevékenykedő gyermekek ne zavarják egymást. A pedagógus

és a szülő kapcsolata legyen őszinte. Közösén keressék meg az okot - ami lehet óvodai vagy otthoni - a gyermek helyes magatartásának alakítása érdekében.

Az intézmény dolgozóinak közössége azonos pedagógiai nézeteket valljon.

"Te meg én olyan kapcsolatban vagyunk, ami nekem értékes, és szeretném fenntartani. Mégis mindketten különálló emberként élünk, ki-ki a maga egyéni igényeivel és azzal a jogával, hogy megpróbálja kielégíteni ezeket az igényeit. Igyekezni fogok őszintén elfogadni magatartásodat, amellyel igényeid kielégítésére törekszel, vagy amikor gondod van igényeid kielégítésével. ... Mindketten azzá válhatunk, amire bensőnkől képesek vagyunk, és továbbra is a kölcsönös tisztelet és szeretet érzésével viszonyulhatunk egymáshoz, barátságban, békében."

/Thomas Gordon: Credo/

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- A gyermekek szeretnek óvodába járni, érdeklődnek egymás iránt.
- A kialakult szokások igényükké válnak, a szabályok betartására figyelmeztetik egymást.
- Segítenek a társaknak, a kisebbnek a felnőtt kérése nélkül is. A közösség érdekében szívesen tevékenykednek.
- A felnőttekkel szemben udvariasak, megbecsülik munkájukat.
- Felszólítás nélkül köszönnek egymásnak és az óvoda dolgozóinak. Ha valamit kapnak, azt megköszönik.
- A konfliktus helyzetekben egyezkednek, hangot adnak véleményüknek.
- Az akadályokat igyekeznek legyőzni.
- Tudják magukat fegyelmezni. Éretté válnak az iskolai életre.

5.3 Óvodai ünnepek

A programunkból eredően a néphagyomány éltetés és a manuális tevékenységek kapcsolata erősíti az ünnepek tartalmát.

a./ A mindennapokhoz kapcsolódó gyermeki élet ünnepei

Az óvodánkban hagyománnyá vált a gyermekek születésnapjának megünneplése. Ez alkalommal az ünnepelt kerül a középpontba, társai dallal köszöntik. A derűs ünnepléssel az érzelmi szükségleteket elégítjük ki.

A gyermek számára fontos ünnep, amikor köszönheti édesanyját. Az Anyák napjára már napokkal előtte készülődnek. Az érzelmi kötődés mélyítését szolgálja az ajándékkészítés, az édesanyák megvendéglése a gyermekek által készített süteménnyel, teával. Az ünnepséget meghitt közös falatozás zárja.

A társadalmi ünnepeink közül a március 15-ét ünnepeljük meg. Az óvoda összes gyermeke elsétál a közeli emlékhelyhez: virágot viszünk, énekelünk.

Az ezt megelőző napokban a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelően beszélgetünk az ünnepről, ügyelve arra, hogy ne direkt közléseket alkalmazzunk, hanem inkább érzelemgazdag, hangulatos beszélgetés alakuljon ki. Lehetőség szerint huszárok jelenlétével szervezzük a programot.

Régi idők hagyományait felidézve, felelevenítve, eljátszva tesszük számukra élményszerűvé a megemlékezést.

A felnőttek világához kapcsolódó ünnep értelmét csak úgy értheti meg a gyermek, ha maga is aktív részese. Ezért évek óta hagyomány óvodánkban, hogy erre az alkalomra kiállítás rendezünk a gyermekek egész éves munkáiból, melyet kiegészítünk évenként más - más tárgyakkal.

b./ A hagyományőrző életmód szokásőrző napjai

A népszokásőrző jeles napok elsősorban az ünnepekhez kapcsolódnak: Miklós nap, Luca nap, Adventi időszak, Karácsony, Farsang, Húsvét, Majális, Pünkösd, Gyermeknap, Mézeskalácsnap, illetve az őszi, téli, tavaszi, nyári időszak jeles napjai (évkör)

c./ A természetóvó jeles napok:

Víz világnapja, Föld napja, Madarak és Fák napja

Zöld jeles napjaink a fenntarthatóságra nevelést szolgálják, amelynek szervezésébe a szülőket is igyekszünk bevonni: pl. növények ültetése, gondozása. Az ünnepnapokon alkalomhoz illően az egész óvoda " ünnepi ruhát ölt". Az ünnepi viselet és a feldíszített csoportszobák, folyosó látványa esztétikai érzékformáló hatást nyújt. Megalapozzuk az esztétikus környezet és öltözködés iránti igényt, ezáltal értéket közvetítünk.

A csoport összetartozását erősítik a közös programok ünnepek, kirándulások, jeles napokra készülődés és azok megtartása, az együtt ünneplés meghitt érzelemgazdag élménye. Mindehhez azonban elengedhetetlen a nevelőközösség belső tartása, gyermekszeretete, a nyugodt bizalomteli légkör kialakítása.

Néphagyományéltető óvodai programunkba komplexen épül be a hagyományok felelevenítése, megélése. Mindez szorosan kapcsolódik a gyermekek mindennapi tevékenységeihez. Feladataink megvalósítása lehetőséget biztosít modern pedagógiai módszerek alkalmazására, az együttnevelésre, az esélyegyenlőség biztosítására, tehetséggondozásra.

6. Az értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása

A 3-7 éves korosztály értelmi fejlődésének alapvető sajátossága, hogy érzékszervein keresztül, tapasztalati úton ismeri meg az őt körülvevő világot. Tevékenységének állandóságát a gyermek érdeklődési vágya tartja fenn. A cselekvés a gyermekben kellemes érzést vált ki.

Az érzékszervi-mozgásos sémák tapasztalatai indítják el a tanulás folyamatát.

Az értelmi nevelés célja

A gyermek értelmi képességeinek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) fejlesztése. A gyermekek értelmi nevelésének célja olyan tapasztalatszerzés biztosítása, amely feloldja az akadályoztatás miatti korlátokat és tág teret ad az egyéni érdeklődésre. Szükség esetén az értelmi fejlesztés speciális eszközökkel egészülhet ki. Előnybe kell részesíteni a tárgyi cselekvést, mivel így fejleszthetőek a kompenzációképes funkciók.

Az óvodapedagógus feladata, hogy építsen a gyermek természetes kíváncsiságára, cselekvési vágyára és érzelmi motiváltságára. A gyermek egyéni sajátosságait megismerve fejlessze értelmi képességeit.

A „hagyományos” ismeretátadás helyett a természeti és társadalmi környezetben szervezett megfigyelő, élményszerző, játékos tevékenységek közben szerezzenek tapasztalatot a gyermekek. A korszerű pedagógiai módszerek (pl.: drámajáték, kooperatív technikák, interaktív tevékenységek) alkalmazásával érjük el a tanulási folyamatokban a gyermekek aktív részvételét.

6.1 Anyanyelvi nevelés

Az anyanyelv használata a nevelés egész folyamatának szerves része. A beszélt nyelv folyamatát nem lehet izoláltan a pszichikus folyamatok teljes rendszerétől függetlenül szemlélni. A gyermek a beszédet nem önmagában, hanem a kognitív folyamatok kölcsönhatásában sajátítja el, ezért az észlelés a nyelv a kognitív tevékenység része, tehát az észlelés az információk felvételét jelenti (a gyermek értelmezi és teljesíti a neki való felszólítást). Az információk az emlékezetbe kerülnek. Fontos, hogy a bekerült információk helyesen íródjanak be. Ha a gyerek beszédészlelése nem megfelelő, rossz beszédmegértése hátrányosan befolyásolja a gyermek viselkedését.

Azért fontos, mert a nyelvelsajátítás folyamatának, a gondolkodás fejlődésének, az ismeretek gyarapodásának kiemelten jelentős szakaszáról van szó. Az óvodáskorban a sok nátha, az arc- és középfülgyulladás akadályozhatja a beszédpercepciót. A célzott vizsgálat nélkül rejtve maradhat a beszédészlelés- és megértés zavara, hiányossága.

A gyermek a szóbeli közlés elemeit utánzással sajátítja el. Fontos, hogy a környezetében példamutató tiszta és szép beszédmintát kapjon. Az óvodapedagógus ügyeljen a beszédstílusára, beszéde legyen érthető és világos.

A gyerek rosszul alkalmazkodik környezetéhez, ha nem értelmezi megfelelően a beszédet, vagy a különböző metakommunikációs jeleket. Ez csökkenti a biztonságérzetét, s e nélkül személyisége nem kiegyensúlyozott.

Az óvodapedagógus adjon lehetőséget arra, hogy nyugodt légkörben, az élet adta helyzetekben minden gyermek beszélhessen arról, ami érdekli, ami foglalkoztatja. A beszédben általában aktív gyermeknek lehetőséget kell adni a megszólalásra, hogy sikerélményben legyen része. Az alig, vagy önmagától nem megnyilatkozó gyermeket néha jó szóban kérni, de követelni sohasem szabad. Az óvónő teremtsen olyan négy szemközti helyzeteket, ahol a gyermekek bátran elmondhatják érzéseiket, gondolataikat.

Az iskolába menő gyermekeket arra neveljük, hogy ne vágjanak egymás mondanivalójába, a beszélőt csendben hallgassák végig. Fontos, hogy az óvodapedagógus se essen a közbevágás hibájába.

Figyeljen arra, hogy a gyerek kapjon választ kérdéseire. Személyes példaadással, beszélgetés, kérdés-felelet formájában vezesse rá a gyermeket a helyes jelentésre.

A beszédbeli elmaradás okait próbálja felderíteni, kérje a szakember segítségét (orvos, pszichológus, logopédus).

Az óvodások idegrendszerére károsan hat a lárma. Saját példájával, pozitív megerősítéssel alakítsa ki a kívánatos halk játékot, amely azonban ne jelentsen suttogást.

A hagyományörző szemléletű anyanyelvi nevelés ráirányítja a figyelmet a nyelv szépségeire. A gyakori mondókázás elvezeti a gyermeket az anyanyelv ritmusának megérezéséhez. Az óvodai élet mindennapjaiban a szokásörző- és kézműves tevékenységeihez fűződő kifejezések valódi tartalmat kapnak.

Az anyanyelvi nevelésnek szerves része a könyvek szeretetére való nevelés. Az óvónő legyen igényes a válogatásban. A bábozás és dramatizálás során a gyermekek az irodalmi élményeiket átélik. Eljátsszák a saját érzelmeiket, kiegészítik kreativitással és a fantáziával.

A beszéd az önkifejezés fontos eszköze, ezért feladatunk a szókincs bővítése, a nyelvtanilag helyes beszéd kialakítása. Így az óvodáskor végére elérjük, hogy a gyermekek rövid meséket és történeteket elmondjanak. A beszéd fogyatékos gyermekek logopédiai fejlesztése folyamatos. Az anyanyelvi játékok gyakorlásával bővül ismeretük, beszédképességük. Fontosnak tartjuk minden gyermek sikerélményéhez jusson.

Az óvodapedagógus feladatai az anyanyelvi nevelés fejlesztésében:

- Teremtsen lehetőséget minden gyermeknek a folyamatos beszédre.
- A beszédhelyzethez biztosítson nyugodt légkört.
- Fejlessze a gyermek beszédmegértését
- Alakítsa a beszédfigyelmet
- A logopédussal együttműködve végezze feladatait

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére

- A gyermekek olyan szókinccsel rendelkeznek, amelyek elősegítik a környezetükben a gondolataik érthető kifejezését.
- Egyszerűbb történetet, elbeszélést, mesét el tudnak mondani.
- Összefüggő mondatokkal beszélnek.
- Beszédmegértéssel és beszédfigyelemmel rendelkeznek.

7. Az óvodai élet tevékenységi formái

7.1 Játék

A játék, mint az óvodáskorú gyermek alapvető tevékenysége, az ismeretszerzés legjelentősebb forrása, bonyolultságával nagyon fontos része a gyermek életének. A játék lehetőséget ad az érzelem kinyílására, olyan eszköz, amelynek segítségével sikeresen oldható meg az emocionális viszonyrendszer kialakítása a környezethez.

A játékhoz belső indítékra van szükség: kíváncsiságra, élményre, kezdeményezésre és szabadságra. Olyan külső feltétel kell, amely biztonságot és mozgásteret ad az egyénileg eltérő ütemben fejlődő gyermekeknek.

A játék öröme

A gyermek, aki bekerül az óvodába érzelmileg nagy távolságra van a pedagógustól.

Az óvónőnek sajátos feltételeket kell teremtenie, hogy a gyermek fokozatosan alkalmazkodjon a körülményekhez.

A hároméves gyermek cselekvései tárgyhoz kötődnek, kezdetben egyhez (a beszoktatás idejére hozott otthoni játékhoz), majd később többhöz. A gyermek vágya és cselekvése közé akadályok léphetnek, ami feszültséget eredményez.

A hároméves dackitöréseiben az "én akarom" magatartás érvényesül. Helyes pedagógiai eljárással a konfliktus oldható. A kiscsoportos gyermek játszik a hangjával, sokat mozog, futkos és kedvelt tevékenysége a játékeszköz rakosgatása. Egymás mellett játszanak, de vegyes csoportban a nagyobbak a szerepekbe is bevonják: ők a kisbabák, rakodók stb.

A csoportterem elrendezésénél nagy figyelmet kell fordítani a mozgástérre: legyen olyan terület, ahol futkározhatnak, autót tologathatnak. A sok ismétlődő cselekvés belső mintává, sémává alakul. A gyakorlójáték során a cselekvésből fakadó siker hatására tovább ösztönzi a gyermeket, hogy az újra ismétléssel örömet szerezzen magának.

A gyermek nagyon sokszor utánozza a környezetben élő felnőtteket, azokat, akikhez valamilyen érzelmi szál fűzi. Átveszi a mozdulatokat, szavakat, a viselkedés egy-egy mozdulatát. Szeretne ő is olyan lenni, mint a testvére, az anyukája vagy az óvónénije.

Az utánzásokkal átvett viselkedési minták belsővé válnak, interiorizálódnak.

A gyakorlással a gyermek mozdulatai finomodnak, a "mintha" helyzetek teremtésével a gesztusok ökonomikussá válnak.

A 3-4 éveseknél domináló az érzékletes, főleg a mozgáson alapuló séma. Az ötödik életévtől kerül előtérbe a szinkretikus séma, amely a gyermek óriási fantáziáján túl, valóságos élményeken alapulhat. Kifejezi a gyermek vágyát, érzelmét a személyekhez, állatokhoz és a tárgyakhoz.

A játék tartalma örömforrás és feszültség levezető lehet a gyermek játékában. *"Elősegíti a konfliktus csökkentését, lehetőséget ad a gyermek helyzetéből adódó nehézségek kompenzációjára, feldolgozatlan vágyak megélésére szerepcserével."* (Mérei F. - V. Binét Á. *Gyermeklélektan* 130. old.)

Míg a kisebbeknél a játéktémát az utánzó játék, a manipuláció, a cselekvés tartja össze, a nagyobbaknál a szerep a döntő.

A gyermeknek szüksége van olyan tevékenységekre, amelyben beleélheti magát a felnőtt szerepébe. Az önállósági törekvése nagy, vágyik arra, hogy a személyeket utánozza.

A játéktevékenység alapvető feltételei: a játék számára szolgáló idő, a játékra alkalmas hely, a különböző játékeszköz és a megfelelő pedagógiai légkör.

A játék helye a gyermek mozgását szolgálja. / lásd egészséges környezet kialakítása / A hagyományörző és a vizuális tevékenységek gyakorlására külön kialakított hely áll a gyermekek rendelkezésére, ahol a gyermekek elmélyülten játszhatnak. A építő játéknak állandó teret biztosítunk, így akár napokon keresztül folyhat az építkezés. A mozgatható bútorokat a játékszituációnak megfelelően variálhatják.

Játékeszközeinket harmonikusan egészítik ki a népi játékeszközök (falovacska, körmöcske stb.), valamint a környezetben fellelhető tárgyak (bot, fakanál, levél stb.).

A vegyes életkorból adódóan mindegyik csoportban rendelkezésre áll minden korosztály fejlettségének megfelelő, elegendő számú játékeszköz. Ennek fenntartására törekszünk. Jó minőségű, tartós, esztétikus eszközökkel vesszük körül a gyerekeket. Kerüljük a divatos, de ízlésromboló, agresszivitásra serkentő dolgokat. Fejlesztő hatású, érdekes játékokat vásárlunk. Előnyben részesítjük a természetes anyagokból készületeket. Játékaink épségére vigyázunk, a gyerekek előtt, vagy velük közösen megjavítjuk.

Hogyan játszanak gyermekeink?

A játék a legjobb személyiségformáló eszköz - valljuk. Ennek hatását hatványozottabban érezzük a vegyes csoportban. A játékfejlődés állomásai kisebb-nagyobb visszaesésekkel fejlődnek. Megtörtént, hogy a nagyok gyakorlójátékot játszottak, de ez a vegyes csoportban nem okoz különösebb feltűnést. Természetesen a felnőttnek jelzés, ha egy nagyobb gyermek a gyakorlójátéknál "letapad". Minden gyermek behozhatja kedvelt otthoni játékát. Nemcsak év elején, hanem bármikor az év során. A játékbehozattal pedagógiai cél: az enyém, tied, övé viszony alakítása. Mit jelent ez a gyakorlatban?

A gyermeknek meg kell adni azt a jogot, hogy a saját otthonról hozott játékával játszhasson, hiszen az övé. Társának tudomásul kell vennie, hogy kérésre sem mindig kaphatja meg. Hosszabb időnek kell eltelnie ahhoz, hogy a gyermekek megismerjék egymást, lemondjanak játékukról a társak javára.

A gyermekben nagy a vágy a játékeszköz iránt, szeretne vele játszani. Az óvónőnek tudatosan kell a játékszituációba beavatkozni, ha látja, hogy a gyermekek nem tudnak egyezsége jutni. Hosszantartó nevelési folyamattal elérhető, hogy minden gyermek tudomásul veszi a helyzetet. Az "enyém, tied, övé" viszony jól alakítja a közösségi kapcsolatokat.

A gyermekek tiszteletben tartják társuk játékát, mindig kérik egymástól. Minimálisra csökkent az árulkodás, ritkábban, sőt a nagyobbaknál nem fordul elő erre irányuló konfliktus. Nevelő értéke jelentős, mert megtanítja a gyermeket arra, hogy becsülje és óvja a játékát, könyvét, a ceruzáját stb., ezáltal könnyebb lesz az iskolai beilleszkedése.

Mennyit játszanak a gyermekek?

A folyamatos napirend bevezetése óta megnőtt a játékidő, egy-egy témát akár több napon és héten keresztül addig játsszák, amíg érdekes és élményt ad. Az óvónőnek ebben a helyzetben más a feladata, a szerepe. Egyrészt a gyermekek élményeihez, tapasztalataihoz kell alkalmazkodnia, másrészt a gyerekekre figyelve a feltételek megteremtésével kell eljuttatni őket a lehetséges fejlettségi szintre.

Ahhoz, hogy bizonyos képességek kialakuljanak, sok-sok cselekvéses gyakorlásra van szükség, amihez közös tevékenységek kellenek. A különböző fejlesztési feladatokat akkor lehet helyesen alkalmazni, ha folyamatosan biztosítjuk a gyermek számára az érdekes és szabadon választott tevékenységeket, hogy közben gyakorolják azokat a funkciókat, amelyekkel fejlődhetnek.

Az óvónőnek irányító szerepe van, biztosítania kell a lehetőségeken belül a maximumot.

- Az óvónő tartsa tiszteletben a játék szabadságát, beavatkozása mintaadás legyen. Ha veszélyhelyzetet észlel, lépjen közbe. Meg kell beszélnie a gyermekkel, hogy miért nem szabad "ilyet játszani". Hívja fel a gyermek figyelmét a következményekre. A konfliktusoknál, a szerepek elosztásánál - ha nem tudnak egyezségekre jutni - segítsen a probléma megoldásában. A visszahúzódó gyermeket egy-egy játékszerrel, vagy magához kapcsolva vonja be a szerepjátékba. A szabályok szokássá válásával a játék nyugalmát teremtsen meg. A hagyományos játékeszközök motiváló hatása mellett gondoskodjon a népszokások játékaihoz szükséges kellékekről (kalap, kendő, menyasszonyi ruha stb.).
- A dramatizáláshoz és a bábozáshoz teremtsen meg a feltételeket, gondoskodjon az esztétikus eszközökről. A bábjáték során a gyermeknek a társakkal és a felnőttekkel kialakul egy sajátos kapcsolatteremtés. Az óvónői bábjáték hatására a gyerekek kedvelt tevékenységévé válhat a bábozás.
- A játék lehetőségeit teremtsen meg az udvaron is. A gyermeket soha ne hagyja felügyelet nélkül!
- Hívja fel a szülők figyelmét az együttjátszás jelentőségére, amely a gyerek érzelmi fejlődésére kiemelkedő hatással van.

A játék személyiségfejlesztő hatása

A játékban fejlődik a gyermek észlelése, spontán és szándékos figyelve, emlékezete, képzelete, gondolkodása, a beszédkészsége és a helyzetfelismerő képessége.

A játék során újfajta mozgásokat tanul, fejlődik a nagymozgása és a finommotorikai készsége.

Formálódik az erkölcsi ítéletalkotása, alakul az udvariassága, viselkedése. A játék során tanulja érzelmeinek kezelését: a sikerélmény kitartásra ösztönöz. A feszültség levezető hatása oldottá teszi.

A társakkal való együttjátszás során megtanul alkalmazkodni (együttérezni, kibékülni, kivárni stb.). A derűs, barátságos légkör hatására alakul a fegyelve. A néphagyományt éltető és a vizuális tevékenységek során készített eszközök használata által a gyermekek élményei gazdagabbá válnak.

A játék a gyermek alapvető tevékenysége, így ismereteit, készségeit, képességeit spontán módon a játékba integráltan sajátítja el a mindennapokban.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- A gyermekek elfogadják játszótársaik elgondolását, és napokon keresztül egy-egy szerepjátékban részt vesznek.
- Az eszközöket és a játékhoz szükséges helyet önállóan választják meg.
- Képesek bonyolultabb építő és konstruáló játék megalkotására.
- A játékhoz eszközöket barkácsolnak.
- Szívesen báboznak.
- Kialakulnak az elemi kulturált viselkedési szabályok.
- A játékszabályokhoz alkalmazkodnak.

7.2 A munka jellegű tevékenységek

A munka külső szükségletekből motivált, a személyiségfejlesztés fontos eszköze. Hozzájárul az értelmi képességek fejlődéséhez, megalapozódik a munka iránti tisztelet. A munka jellegű tevékenységek során kialakulnak a munkavégzéshez szükséges készségek. A gyerekek megtanulják a különböző eszközöket kezelni. Kezdetben a saját szükségleteik kielégítéséért dolgoznak, később szívesen vállalnak megbízatásokat másokért, majd a közösségért.

A munka célja:

A munka jellegű tevékenységek megszerettetése, a munka eredményének és értékének megbecsülése.

Feladat:

- A gyermekek egyéni képességeihez mért feladatadás.
- Az eszközök használatának gyakorlásával a szükséges készségek és képességek megalapozása.
- Az önálló munkavégzés és munkamegosztás fokozatos elsajátítása.

Az óvoda mindennapjaiban a leggyakoribb **munkafajták:**

- az **önkiszolgáló munka** végig kíséri az óvodai életet, fejleszti a gyermek önállóságát, feladattudatát,
- a **naposi munka** a közösségért végzett tevékenység, mely magában foglalja a kulturált terítést, az eszközök előkészítését és a közvetlen környezet adta teendők ellátását.
- a **mindennapi étellel kapcsolatos** olyan tevékenységek, amelyek spontán adódnak (a környezet rendjének biztosítása, eszközök javítása, megbízatások teljesítése stb.)
- a **növények gondozása**, amely a teremben és a kertben évszakonként változik
- **akvárium / terrárium gondozása** az óvónővel közösen.
- Az óvoda, a csoport **hagyományaihoz kapcsolódó** munkák, ünnepi készülődés (takarítás, díszítés, süteménykészítés, befőzés stb.) Az óvodapedagógus teremtsen meg a munkavégzés feltételeit.

A vegyes csoportban alkalmazkodjon a különböző életkorú gyermekek sajátosságához, a munkalehetőségeket erejükhöz mértén alakítsa. A munkát ne végezze el a gyermek helyett. Adjon módot arra, hogy az önálló munkavégzéssel a gyerekek a szükséges készségeket elsajátítsák. Tapasztaltassa meg, hogy a munka ismétlődő tevékenység, általa szebbé tisztábbá válik környezetünk.

- Nevelje őket a munka eredményének megbecsülésére. Hívja fel a szülők figyelmét, hogy tartsák tiszteletben gyermekük munkáját.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- A kisebbeknek szívesen segítenek.
- Vigyáznak a különböző helyiségek rendjére.
- A tevékenységekhez szükséges eszközöket megfelelően használják.
- Kisebb megbízásokat örömmel teljesítenek.
- A növények gondozásában aktívan közreműködnek.
- A naposi munkát önállóan ellátják.
- Ügyelnek a játékok esztétikus elhelyezésére

7.3. Tanulás

"Ne erőszakkal oktasd... a gyermekeket a tanulmányokra, drága barátom, hanem játszva tanuljanak, már csak azért is, hogy könnyebben megfigyelhesd, melyiknek mire van hajlama." /Platon/

Az óvodában minden tevékenységnek a játékból kell kiindulnia. A tanulás során fejlődik a gyerek érzékelése, észlelése, figyelme és gondolkodása. Célunk a gyermek megfelelő személyiségfejlesztése.

Tanulás közben a manuális tevékenységek lehetőséget adnak a tapasztalatszerzésre, az alkotásra.

Az óvodai élet mindennapjaiban a tanulás játékos jellegű. Alapja az óvodapedagógus és a gyermekek egymásra ható közös tevékenysége, ahol a gyermekek egyéni fejlettségéhez igazodva szervez, irányít. A tanulás tartalma a gyermekek természeti és társadalmi környezetéből származik.

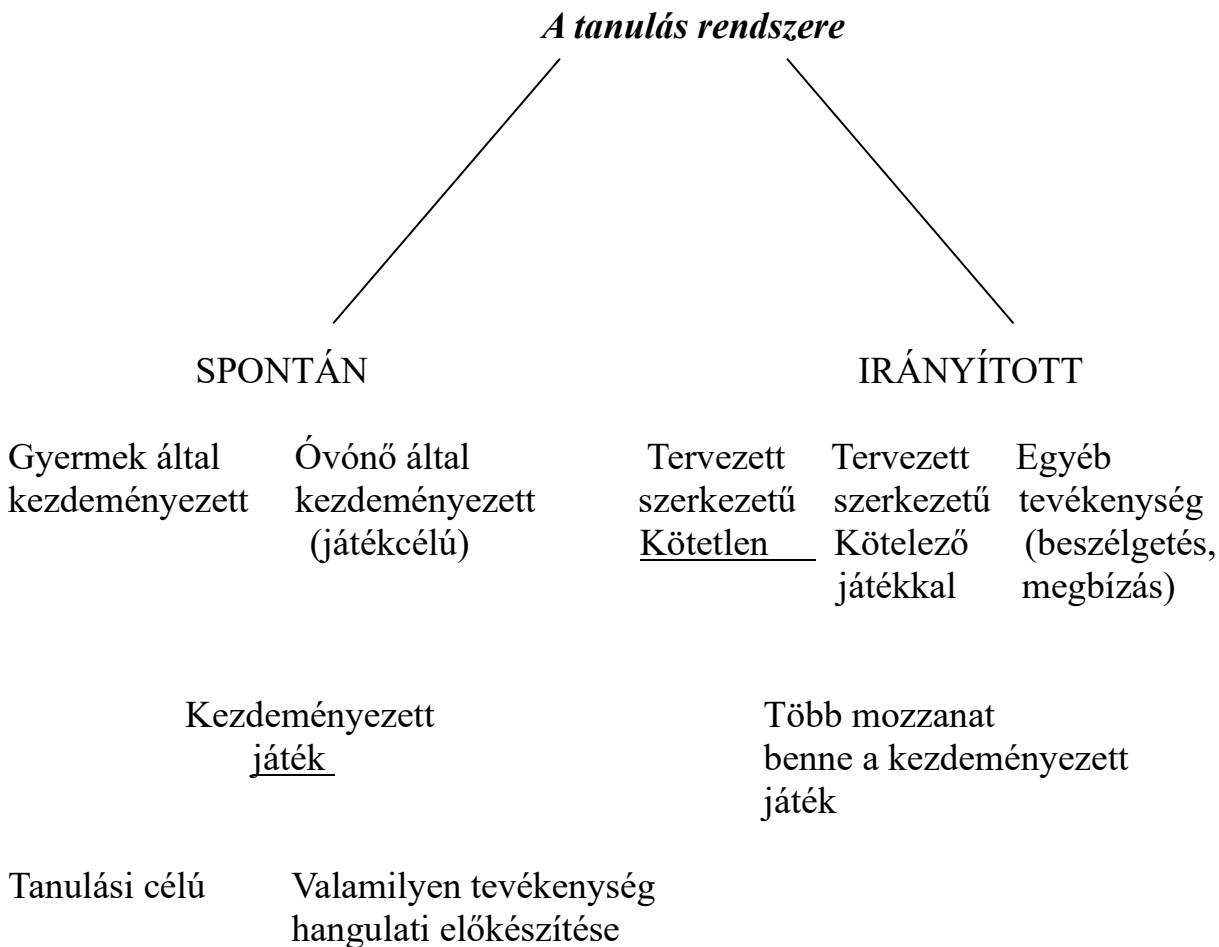
A tanulási tevékenység során a gyermek önként és örömmel vegyen részt, ne külső motiváció készítse (valamilyen tárgy vagy jutalom). A sikerélmény során erősödik az önbizalmuk, a kudarc negatív hatást vált ki.

Fontos, hogy az óvodapedagógus megismerje a gyermeket és az egyéni adottságaihoz megfelelően igazítva "kínálja" az ismeretet.

A napi élet bármely mozzanatában kötött és kötetlen formában megvalósulhat a tanulás, ez az óvónő kompetenciája.

A kötetlenség a gyerek számára választási lehetőséget jelent a tevékenységek között. A kisebbek elmehetnek a tevékenység színhelyéről, a nagyobbak (5-7 évesek) csak akkor, ha elvégezték a feladatukat.

- Az óvodapedagógus a helyi lehetőségekhez és aktualitáshoz alkalmazkodva válassza ki, és tervezze meg csoportja foglalkozási anyagát.
- Teremtsen megfelelő légkört, keltse fel a gyermek érdeklődését.
- Olyan szituációkat teremtsen, ahol a gyermek átéli a felfedezés, kutatás örömét.
- Juttassa minél több sikerélményhez a gyerekeket.
- Fejlessze az értelmi képességeket, a gyermek önállóságát, figyelmét, kitartását és feladattudatát.
- A hagyományok felidézését és a változatos manuális tevékenységeket használja tudatosan a spontán szervezett tanulásra.

7.4. A külső világ tevékeny megismerése

7.4.1. A külső világ tevékeny megismerése – környezet

A külső világ tevékeny megismerése óvodánkban megtervezett pedagógiai folyamat, amely átfogja a gyermek kognitív megismerését és az érzelmi viszonyulását a környezetéhez. Hat a magatartására, szeretetét, tiszteletet és a jó érzések sokaságát váltja ki.

Az életkori sajátosságokat figyelembe véve neveljük a gyerekeket a növények és az állatok szeretetére, tiszteletére a környezetünk védelmére, a természeti viszonyok összefüggéseinek felismerésére.

Az óvodai tevékenységek minden területén változatos lehetőséget biztosítunk a gyerekeknek az élményszerű tapasztalatszerzésre. Ezeknek a tapasztalatoknak a sokfélesége (minél több érzékszervre való kiterjedése) és változatos módon való ismétlődése határozza meg, hogy mennyire elmélyült lesz az ismeret. Ezért törekszünk arra, hogy kellő tapasztalási lehetőséget és ezekkel kapcsolatos pozitív élményt nyújtsunk óvodánk minden gyermeke számára. Mindez hozzájárul a gyermekek önálló véleményalkotásának és döntési képességeinek alakulásához.

"Semmi sincs az értelemben, ami ne lenne a képzetekben."

Comenius

Az óvodai nevelés egészében megjelenő, érvényesülő folyamat, melynek során a gyerekek nélkülözhetetlen ismereteket szereznek társadalmi és természeti környezetükről. Ezek az ismeretek a világban való biztonságos tájékozódáshoz, helyes viszonyuláshoz nélkülözhetetlenek.

Az ismeretbefogadás mellett / mint bármely más nevelési területen / természetesen fejlődnek a gyermek kognitív funkciói, ugyanakkor erősen formálódik szemléletük. Fontosnak tartjuk, hogy kialakítsuk bennük az igényt környezetük megóvására, védelmére, szépítésére, és arra, hogy törekedjenek megismerni a szociális és természeti környezetüket, és önmagukat (pl.: szelektív hulladékgyűjtés, víz fontossága). Óvodáinknak nagyon jó adottságai vannak, amit jó területi elhelyezkedésének és a csoportszobák igényes és célszerű felszereltségének köszönhet. Kiemelkedő fontosságú a külső világ tevékeny megismerésére nevelés folyamatában a tapasztalatszerzésre az óvodakert.

A szabadban történő kezdeményezések alkalmával a gyermekek különféle megfigyeléseket, vizsgálatokat, méréseket, kísérleteket végeznek. A saját gyógynövény –és fűszerkertben ültetett növények fejlődését folyamatosan megfigyelik, miközben a gondozási feladatokat is ellátják. Az óvodakert tisztántartásában az évszakoknak megfelelően részt vesznek. Mivel minden nap legalább 1-2 órát a szabadban töltünk, indirekt módon is ismeretekhez juthatnak a gyerekek. Olyan kertben játszhatnak, ahol több mint tíz fafajta és cserje él, nem is beszélve az évelő és az aktuálisan ültetett virágokról, a hatalmas fajgazdagságú füves térről. Rendkívüli lehetőség ez a folyamatos hosszútávú megfigyelésekre. A környező valósággal való ismerkedés során a gyerekek különböző tapasztalatokat szereznek a tárgyak, jelenségek mennyiségi és formai jellemzőiről. A kihelyezett madáretetők/itatók, oduk számtalan megfigyelésre adnak lehetőséget.

A gyermekek környezet-tudatos magatartásra nevelésén keresztül megvalósul azoknak a kulcs kompetenciáknak az alakítása, amelyek hozzájárulnak az élhető jövő, a fenntartható fejlődés eléréséhez.

Az óvodakert lehetőséget teremt, hogy óvodás gyermekeink egyenlő eséllyel tapasztalhassák meg a termőföld értékét, tevékenység közben szerezzenek tapasztalatot a kerti munkáról, az időjárás és a növények fejlődése közötti viszonyról, az együttműködés fontosságáról, a közösen végzett munka szépségéről. Megismerkedjenek a hagyományos kerti tevékenységekkel, növényekkel (kukorica, búza, napraforgó, népmesékben szereplő virágok stb.)

Óvodakertünk az önfeledt játék és a vidámság mellett minden évszakban ad feladatot a gyerekeknek.

Intézményünk közeli környezete is megfelelő lehetőséget nyújt élményekben gazdag sétákra. A közelünkben található Rákos-patak és annak árterülete az erdőségek lehetőséget biztosítanak a különféle társulások életének megfigyelésére, amelyekben az élet a valóságos környezetben, és nem abból kiszakítva figyelhetjük meg.

Természetesen, alkalmanként nagyobb távolságra is teszünk kirándulásokat, felkeressük a parkokat, tereket és a gyerekek számára érdekes múzeumokat. A séták, kirándulások alkalmával módunk nyílik a közlekedés szabályainak gyakoroltatására. A környezet alakításában kiemelt szerepet kap az a hely, ahol a gyerekek által gyűjtött csoportosított kincsek találhatóak, pl. élősarok.

Kísérleteink eredményeit is itt figyelhetjük meg, például: hajtatas, csíráztatás, palackkert, hó felolvasztása, átszűrése stb. Itt kaphat még helyet az akvárium is.

Ősszel a zöldségekből csalamádét készítünk télire, melynek során a gyerekek ismerkedhetnek a zöldségekkel, ezek tulajdonságaival, valamint a csalamádé készítésének módjával, az eszközök használatával, és az ízek sokaságával. Ugyanígy készítünk a gyümölcsökből gyümölcssalátát. Az év folyamán nevünkhöz méltóan többször sütünk mézeskalácsot.

Szemléltető és segédeszközök megfelelnek a pedagógiai, egészségügyi és esztétikai szempontoknak. Gazdag gyűjteményekkel rendelkezünk képekből, diákból, közetekből, terményekből.

Sok olyan játékunk van, amely kapcsolható a környezet megismerésére nevelés témaköréhez, illetve az ismeretek rendszerezését szolgálja: társas játékok, kártyák, dominók, memóriák. A népi kismesterségek gyakorlása, a természetes anyagok közelsége és a velük való tevékenységek sajátos élményt és érzelmi többletet adnak a gyermeknek.

Csoportszobáinkban és az udvaron törekszünk a természetes anyagok használatára (fából készült játékok és tároló eszközök) de nem zárkozunk el a technika adta lehetőségektől sem.

Fontosnak tartjuk a segítő pedagógiai attitűdök alkalmazását, hogy a beszélgetések során elhangzott magyarázatok mindig tudományosan megalapozottak legyenek, úgy, hogy ezek az életkori sajátosságoknak is megfeleljenek. Szükség szerint alkalmazva az IKT eszközöket. Fontos az óvónő hitelessége, hogy őszinte lelkesedéssel, szeretettel álljon az egyes témákhoz.

Az óvodapedagógus legyen önmagával szemben igényes a környezettudatos magatartás közvetítésekor. Az óvoda a gyermek hat- hétéves koráig olyan alapot adhat, amely befolyásolhatja a majdani felnőtt környezetéhez való viszonyát.

Az óvodáskorú gyermek természethez való viszonyát ismeretei és a körülötte levő események iránti érdeklődése határozza meg. Kíváncsi és kérdéseire választ vár a felnőttől. Meghatározó az óvodapedagógus szemléletmódja, természetszerető magatartása és felkészültsége.

Szükségesnek tartjuk a környezeti nevelésnél a családok bevonását, hisz eredményt úgy érünk el, ha a gyermek megerősítést kap az otthoni körben. A szülők ismerik terveinket, munkánkat, és javaslataikkal gazdagítják elképzeléseinket.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- Tudják lakcímüket, a szülők nevét, foglalkozását.
- Tudják születési helyüket, idejüket, óvodájuk és csoportjuk nevét.
- Tudják az évszakok, hónapok neveit, és emlékezetükbe felidézni jellemző jegyeiket. Ismerjék a hét napjait, a napszakokat, sorrendiségüket.
- Ismerjék a házi-és vadonélő állatokat, madarakat, bogarakat.
- Megnevezik a környezetükben lévő virágokat, zöldség-és gyümölcsfélét.
- Ismerjék a közlekedés fontos szabályait, valamint fel tudnak sorolni néhány szárazföldi-, vízi-és légi közlekedési eszközt.
- Ismerjék a környezetükben lévő intézményeket, azok funkcióit.

7.4.2. A külső világ tevékeny megismerése - matematika

A matematikai cselekvést a mindennapokban folyamatként értelmezzük. Valamennyi tevékenységi formában jelen van. Olyan óvodai légkört teremtünk, amely módot ad arra, hogy a gyermek minél több problémahelyzettel, élményszerű akadályokkal találkozzék. A gyermek játékos helyzetben gyakorolja gondolatainak formába öntését, a játék segíti közvetlen környezetének felfedezésében, a tapasztalatgyűjtésben.

A nevelőfolyamat akkor válik eredményessé, ha figyelembe vesszük a gyermek egyéni sajátosságát. Az óvodás gyermek kíváncsi és érdeklődő. Gyakorlati tevékenységének egyik formája a játék, addig játssza, amíg örömet szerez számára. A "mintha" szerepjáték minden területe lehetőséget ad a spontán matematikai megnyilvánulásokra. (boltos játéknál számol, főzésnél mér, párosítja a tányérokat, építkezésnél, babázásnál összehasonlít, alacsonyabb, magasabb, kisebb, nagyobb)

A tevékenységek közben ismerkedik az anyagok tulajdonságaival, fejlődik megfigyelőképessége, gondolkodása, tér-és mennyiségészlelése.

Intézményünkben a vegyes életkorú csoportok kiváló teret biztosítanak a tanulási folyamat megvalósításához. A mikrocsoportos munkaformában megvalósítható a fejlesztési feladat,és biztosítható az egyénenkénti differenciálás.

A gyermekek gondolkodás fejlesztését a játékokban a következő műveletekkel valósítjuk meg:

- Összehasonlítás, melynek során a jelenségek, személyek és tárgyak számtalan azonosságát, illetve különbözőségét gyakoroljuk.
- Analízis révén tárgyakat alkotóelemeire bontunk. Komplex művelet, az összehasonlítástól elválaszthatatlan.
- A szintézis egyesíti a tárgy alkotó elemeit, így jön létre a tárgy képe.
- Az absztrahálásnál az analízis során feltárt tulajdonságokból kiemeljük azokat, melyek szükségesek az adott pillanatban.
- Az általánosítás műveleténél a különböző tárgyak azonos jegyeit keressük.

A gondolkodás alpműveleteivel kölcsönhatásban működik a rendezés, ami kiemelt helyet kap a fejlesztésben. A gyermek a rendezés során felfedezi az eszközök közti összefüggéseket, megismeri az egész rész kapcsolatát.

Az óvodapedagógusnak céltudatos nevelőmunkával irányítani kell a gyermek fejlődését, biztosítani kell az optimális feltételeket. Olyan légkört kell teremteni, ahol a gyermek lehetőséget kap a kibontakozásra. Szükséges a nyugodt hely, cselekvési lehetőség, a megfelelő mennyiségű eszköz, ami jól motivál a gondolkodásra.

A pedagógus az eredményesség érdekében a gyerek ismereteit, élményeit ismerje, válassza meg a helyes módszert.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- A tárgyakat meg tudják számlálni 10-ig.
- Tudnak tárgyakat csoportosítani szín- nagyság-és tulajdonság szerint.
- Megkülönböztetik a jobbra - balra irányokat.
- Helyesen használják a tő-és sorszámneveket, valamint a névutókat.(pl.: alá, mellé, fölé)
- Ismerik a több, kevesebb, ugyanannyi és a pár fogalmát
- Tér –és síkbeli irányok felismerése, ismerete.

7.5. Az emberi értékek és a művészetek lényegének tapasztaltatása

7.5.1. Az esztétikai neveléshez kapcsolódó tevékenységek

Az óvodai nevelés egyik feladata a sokoldalúan fejlesztett, harmonikus személyiség megalapozása.

A harmonikus személyiségnek meg kell ismernie a környezetét, az anyagok tulajdonságait, a természet jelenségeit, amelyek alapján a későbbiekben a világot újra fel tudja építeni, meg tudja óvni. Ehhez jó példát, és sok gyakorlatot a népi kultúra kínál.

Az esztétikai nevelésben tehát fontos szerepet kap a tárgyi és a szellemi népművészet, a folklór. Ennek egyes területei áthatják a gyermeki tevékenységformákat, gazdagítják a cselekvési lehetőségeket.

Szellemi kultúra:

- a; Népmesék
- b; Mondókák, csúfolódók
- c; Találós kérdések, közmondások
- d; Jeles napok:
 - Ősz - (vásár, szüretelés)
 - Tél - (lucázás, betlehemezés, fonó, farsang)
 - Tavaszi - (zöldágjárás, húsvét, pünkösdlés)
 - Nyár - (aratás)
- e; Énekes gyermekjátékok
- f; Nem énekes gyermekjátékok (fogócskák, elkapós - és labdajátékok stb.)

Az esztétikai nevelés célja feladatai:

- A szép, a harmonikus felfogásához, átéléséhez szükséges képességek alapozása
- A szép megláttatása a környezetben, természetben, az emberi viselkedésben
 - Ízlésformálás, önálló ítéletalkotásra, és önálló produktum
 - Műalkotásra készítés, kreatív képességek kibontakoztatása

Az óvónő személyes példájával, megfelelő kulturáltságával formálja a gyermekek szép iránti érzékét, alakítja esztétikai igényét a művészetek és a környezet nyújtotta szépségek felismerésében, és az ehhez kapcsolódó tevékenységformák gyakorlásában.

Az emberi értékek és a művészetek szépségének tapasztaltatásának területei az óvodában:

- az irodalom: vers, mese, dramatikus játék
- a zene: ének, énekes játékok, zenehallgatás
- a vizualitás: rajzolás, mintázás, kézimunka

7.5.2. Verselés, mesélés

"A mese az anyanyelv zenéje és észjárása"

Az óvodában szerzett esztétikai, irodalmi élmények és a népköltészet értékközvetítő hatásai befolyásolják a gyermeki személyiséget, az irodalomhoz való későbbi viszonyát. Ez határozza meg irodalmi nevelésünk feladatát, a változatos élmények nyújtásával az irodalmi érdeklődés felkeltését. Ezért a mese - vers kezdeményezések anyaga legyen változatos, kapcsolódjanak (témájuk és hangulatuk, formai jellemzőik alapján) a zenei hagyományokhoz, a kézműves tevékenységekhez, a természeti jelenségekhez, valamint a népszokásokhoz.

A tevékenység célja:

- A gyermekek irodalom iránti érdeklődésének felkeltése.
- A népi, a klasszikus és kortárs irodalmi művek megismertetése
- A gyermeki önkifejezés alternatív lehetőségeinek biztosítása.

Feladata:

- A gyermekek szívesen és örömmel hallgassanak verset és mesét.
- Az élmények nyújtásával a vágy felébresztése a könyv iránt.
- A beszédképesség fejlesztése, szókészlet gyarapítása.

A verseket, meséket főként a magyar népmesekincs és a népköltészeti alkotások köréből merítjük. A gyermekek minden nap hallgassanak verset, mesét. Az irodalmi élmények ismétlése, többszöri feldolgozása ad lehetőséget a gyermekek által igen kedvelt bábozásra, dramatizálásra. A dramatikus népszokások jelenléte (pl.: pásztorjáték, vásári- szüreti hangulat...) ösztönző hatású a gyermekek spontán dramatikus játékára. Sok báb és különféle jelmezek állnak ehhez rendelkezésünkre minden csoportban.

Fontos a biztonságot nyújtó családi, szeretetet adó légkör megteremtése, amelyben a gyermekek bátran kezdeményeznek a családban, vagy az óvónő által előadott, hallott verset, mesét. Az óvónő a verselést, mesélést kötetlen formában szervezi. A rendszeres élmény- és lehetőségnyújtás, az óvónői megerősítés gazdagítja a gyermek szókincsét, egyre magasabb szinten adja vissza az irodalmi élményeit.

Jó, ha a verselésnek, mesélésnek állandó helyet biztosítunk, ahol elhelyezhetőek a mesekönyvek, bábok, jelmezek, kellékek, hangszerek. Verselni, mondókázni lehet az udvaron, babaszobában, a hangulatában hozzá illő foglalatosságok közben egyaránt. A mesélést, verselést az óvodában az óvónő és a gyermekek meghitt kapcsolata fűti, derűjét, izgalmát az óvónő mesélőkedve fokozza, aki az írott szöveget az élőszó erejével jeleníti meg. A mese, a vers szavai a szóbeli közlés során nemcsak jelentésükkel telítődnek, hanem belésűrűsödnek mindazok az energiák, amelyek kifejezik a mesélő érzelmeit.

*"Miként megőrizünk ködös gyermekmeséket,
És nem felejt szívünk néhány varázsigt..."
/Vas István/*

Az óvodapedagógus feladatai

- Változatos irodalmi élmények közvetítése (mondóka, vers, verses mese, mese, történet, folytatásos történet, dramatizálás, bábozás). A napi tevékenység közben többször is mondhat rövid mondókát, verset, amely a helyzethez illik.
- A verselés, mesélés anyagának gerincét a magyar népmesekincs adja. (helyet kaphatnak a klasszikus és kortárs irodalmi művek is.)
- Az irodalmi élmények feldolgozását segítse olyan eszközök biztosításával, amelyből a gyerek maga formálhatja meg a szereplőt (barkácsolás, bábkészítés).
- 3-4 éves korban nagy jelentőségű a testi közelség, a simogatók, tapsoltatók, lovagoltatók ritmusát, lüktetését, egyszerű szövegét használja ki a gyermek megnyugtatóra.
- Adjon lehetőséget általuk kitalált történetek, versek elmondására, az ismert mesét másfajta cselekményének, befejezésének kitalálására (kreativitás, fantázia)
- Saját példájával segítse elő, hogy az irodalmi művekből sok kifejezés a gyermekek hétköznapi szókincsének részévé váljon.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- Szívesen mondanak verset, mesét egyénenként is.
- A mesehallgatást igénylik.
- Szívesen mesélnek, kezdeményeznek bábozást a kisebbeknek, dramatizálnak.
- Kitalálnak történeteket, meséket, használják az ismert mesefordulatokat.

7.5.3. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

Az óvodai nevelésben fontos szerepet kap az érzékszerveken keresztül történő megtapasztalás. A gyermek rácsodálkozik a környezetére, élményeit emlékezetében rögzíti. A belső "emlékező-képzelő látás" szerint fest, rajzol, konstruál, mintáz, vallomást tesz a világról szerzett ismereteiről. Alkotó tevékenysége a játékkal azonos örömet jelent számára. A belső világának, élményeinek feltárását a szabad alkotómunka teszi lehetővé. A gyermekrajz tükrözheti a szellemi fejlettségét, a környezetéhez való viszonyát, aktuális érzelmi állapotát. Ahhoz, hogy gyermekeink formálni tudják majd az őket körülvevő világot, lehetőségeket kell teremteni képességeik fejlődésére.

- A rajzolás, festés, mintázás, kézimunka összetett nevelési terület, átszövi az óvodai nevelés egészét.
- Segíti a gyermek formai- téri és színeképzetének kialakulását.
- A kézműves tevékenységek során megismerkedik az alapanyagokkal, az eszközök használatával, a különböző technikák alapelemeivel, eljárásaival.

A rajzolás, festés, mintázás, kézimunka célja:

- az örömmel végzett cselekvés és a szép iránti igény
- a vizuális látásmód fejlesztése.
- az igény kialakítása a gyermekekben a kreatív önkifejezésre, alkotásra

Feladatunk:

- A gyermekek ismerjék meg a régi gyermekkor játékkészítő és a népi kismesterségeket őrző és éltető technikákat és eszközöket.
- Tér- forma- színeképzetük alakítása
- A tevékenységek során kézügyességük fejlesztése.

A gyermek fejlődése szempontjából a játék mellett más jellegű tevékenységek gyakorlása is nagyon jelentős, mint pl.: a formálás, rajzolás, festés, szövés, fonás. A gyakorlás során egyre pontosabb elképzelései alakulnak ki a környezet tárgyairól és egyre pontosabban sikerül azok " megalkotása" is. Ezért fontos, hogy a gyerekek megkapjanak minden lehetőséget a változatos vizuális és kézműves tevékenységekre. A kézművesség jó lehetőséget teremt a gyermekek kreativitásának, plasztikai, tér- és formaérzékének fejlesztésére.

Az óvodában használt hagyományos és ismert tevékenységformák (rajzolás, festés stb.) programunkban bővülnek a hagyományőrző díszítőművészet technikáival, ezzel is szélesítve a gyermeki önkifejezés lehetőségeinek módját. A gyerekek betekintést nyerhetnek a magyar népművészetbe, a kismesterségek, a hagyományok ápolásába. A rajzolás, festés, mintázás, kézimunka keretében nagy hangsúlyt fektetünk a tárgyi kultúra megismertetésére, a hagyományos népi technikák gyakorlására:

- agyagozás
- gyertyaöntés
- szövés, fonás, sodrás
- nemezelés
- egyszerű bőrmunkák (fűzés, fonás, szironyozás)
- tojásfestés, és díszítés különböző technikákkal
- mézeskalács készítés
- játékeszközök, bábok, jelmezek készítése

Ezekhez a tevékenységekhez természetes alapanyagokat használunk (termények, agyag, szalma, gyékény, gyapjú, textíliák, fonalak) Az agyagozás és a korongozás során készült munkákat óvodánk saját kemencéjében égetjük ki, ezzel maradandó alkotásokká válnak.

A tevékenységeket nagyrészt a játék- és szabadidőben valósítjuk meg kötetlen formában. A gyerekek a különböző technikák gyakorlása során átélik az alkotás örömét, megismerkednek az adott tevékenység alapjaival, annak kialakulásával, a szerszámokkal való bánásmóddal, egyszerű munkafogásokkal, technikákkal. A változatos cselekvések során csiszolódik a gyerek fantáziája, alkotóképessége, gazdagodik önkifejezése, amely jó hatással van az értelmi képességek fejlődésére is.

A 3-4 éves gyermek kezdetben csak kísérletezik az eszközzel, maga a tevékenység jelent számára örömforrást és nem az eredmény.

4-5 éves korban a vizuális képességek fejlődésével bővülnek az alkotó tevékenységek lehetőségei (bábok, játékeszközök készítése stb.).

5-6-7 éves korban a fejlesztés tartalmát már a képi - plasztikai megjelenítésre és a környezet alakításban történő gyermeki közreműködésre is építjük. Ebben az életkorban már fontos szerepet tölt be a képzőművészeti alkotások nézegetése és az autentikus népi környezetben történő élményszerzés.

A gyermekek a megerősítő légkörű környezetben szívesen tevékenykednek, alkotnak. Az elkészült tárgyakat a gyerekek használják, de készülnek "alkalmi" tárgyak (kiégetett edény, nemez terítő, báb, szőtt futó stb.), amelyeket az évenkénti kiállításra megőriznek.

Az óvónó feladata:

- eszközök biztosítása
- minta és ötletadás
- az alkotó légkör megteremtése az alkotás szabadságának megőrzése
- az élmények nyújtásával a gyermekek látáskultúrájának fejlesztése
- a gyermekek esztétikai érzékének formálása az esztétikus környezet megteremtésével.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- A gyermekek örömmel tevékenykednek, képessé válnak az önkifejezésre.
- Az eszközöket biztonsággal használják.
- Színhasználatuk gazdag és változatos.
- Díszítő- tervező feladatokat a különböző technikák segítségével megoldanak (festés, vágás, ragasztás, agyagba karcolás stb.)
- Önállóan készítenek egyszerűbb bábokat, ajándéktárgyakat és egyéb használati eszközöket.
- Építésben önállóan és közösen is részt vesznek.
- Tudnak gyönyörködni a természet adta környezetben, alkotásban.
- Értékelni tudják saját és társuk munkáját.

7.5.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

A zenei nevelés az óvodai élet egészét átszövi, élményhez juttatva a gyermekeket, gazdagabbá teszi érzelmeit, valamint zenei és esztétikai világukat.

"A zene és a testmozgás szerves kapcsolata: az énekes játék, a szabad ég alatt - ősidők óta a gyermek életének legfőbb öröme."

(Kodály Zoltán: A zene mindenkié 54. o.)

A népdalok, a népi játékok a múltban is hozzátartoztak az emberek mindennapi életéhez, ezért sikerült fennmaradniuk. A nehéz munka egyhangúságát dallal oldották. Énekeltek örömeikben, bánatukban, minden ünnepnek, eseménynek megvolt a szokásrendszere. Programunk részben erre a hagyományra építi a zenei nevelését.

Célunk:

- A művészi értékű gyermekdalokkal a gyermekek zenei érdeklődésének felkeltése
- A népi játékok és dalosjátékok megszerettetése, a tiszta éneklésre szoktatás
- A gyermek zenei hallásának, ritmusérzékének, harmonikus szép mozgásának fejlesztése.

Feladatunk

- a népi hagyományok zenei értékeinek megismerése a népi játékokon és a népdalokon keresztül
- a zenei nevelés alapvető feltételeinek megteremtése.

Programunk anyagát alkotják:

- mondókák
- népi játékok, a zenei képességfejlesztés elemei
- a zenehallgatás dalanyaga
- az énekes népszokások
- válogatott kortárművészeti alkotások

Az óvodáskorú gyerekek igénylik a testközei kapcsolatot. A hintáztatók, lovagoltatók, simogatók, csiklandozók, ujj- és tenyérjátékok stb. kiválóan alkalmasak erre.

Népi játékok a zenei nevelésben

A városban felnőtt gyermek számára élményt ad a népi játék, amely a zenei, táncos és a beszélt anyanyelv elsajátításának egyik fontos eszköze. A játék életszükséglet az óvodás gyermeknek az egész világot betölti. Sajátos módon alakítja magához a felnőttvilágot. Fő tevékenysége az állandó utánzás, átformálás, így teljes az élete.

A népi gyermekjátékok kiegészítik az óvodai tevékenységet. Az énekes-táncos népi játékok révén művészi ismeretekkel bővül a gyermek látóköre, tágul szemléletmódja, fejlődik esztétikai érzéke.

A dalos játékok:

Kapu - sorjátékok, naphívogatók, leánykérők, csúfolók stb.

A dalos játékok különböző fajtáiban a gyermek az élményeit, indulatait reprodukálja. Pontossá válik az érzékszervek együttműködése, fejlődik a figyelme, emlékezete, képzelete, kreatív gondolkodása.

A zenehallgatás anyagát nép-és műdalok alkotják élő előadásban. Fontos az igényes válogatás.

Az énekes népszokások gyermekdal anyagai szinte valamennyi évente visszatérő ünnepünkhöz kapcsolódik. (pl.: Lucázás, Pásztorjáték, Farsang, Komatálzás, Pünkösödölés stb.)

Az óvodapedagógus feladatai

- Változatos módszerekkel keltse fel a gyermekek érdeklődését.
- Egyéni éneklésre ne kényszerítse a gyermeket, várja meg, míg kedve lesz.
- A dalanyag kiválasztásánál vegye figyelembe a gyermek egyéni fejlettségét, életkori sajátosságait, a dallamfordulatok nehézségi fokát, a megtanulandó dalok mennyiségét /kevesebbet, de többszöri ismétléssel /.
- Fordítson figyelmet a mozgások esztétikus megformálására.
- A népi gyermekjáték füzérben csak eredeti népi játékok és mondókák válogatása.
- Az udvaron adódó lehetőségek kihasználása.
- A népi kultúránk lehetőségeinek felkutatása.
- Ritmus-és népi hangszerek megismertetése, használatának biztosítása.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- A gyermekek szeretnek énekelni egyénileg és közösen.
- Énekes játékokat élvezettel játszanak.
- Térformákat esztétikusan alakítanak, mozgást rögtönöznek.
- Egyenletes lüktetést és ritmust tudnak tapsolni.
- Tudnak halkán és hangosan, gyorsan és lassan énekelni.
- Érdeklődéssel hallgatnak zenét.

8. A program megvalósításának feltételei

8.1. Szervezeti és időkeretek

A csoportok szervezése

Az intézmény hagyományait, helyi adottságait figyelembe véve a csoportok szervezési módját a nevelőtestület határozza meg. Jelenleg heterogén összetételű csoportjaink vannak, de programunk megvalósítható homogén közegben is.

Az osztatlan csoportban a fő elvünk, hogy azonos jogok és kötelességek illetnek meg minden gyermeket. Nem zavarhatják egymást a különböző tevékenységeknél. A nagy akkor segít a kisebbnek, ha akar, az óvodapedagógus nem kényszerítheti. Fontos, hogy az azonos korú gyermekek aránya megfelelő legyen.

A program hatékonyságát az óvodapedagógus egyénisége, felkészültsége, empátiája és rugalmassága határozza meg.

Napirend, hetirend

A napirendünk folyamatos és rugalmas, biztosítja a gyermekek fejlődéséhez szükséges biológiai és pedagógiai feltételeket. Változatos manuális tevékenységeket, szabadon választott játékot, életkornak megfelelő aktív és passzív pihenést nyújt.

A folyamatosság az egész nap folyamán érvényesül. A legtöbb időt a gyermek fő tevékenysége a játék kapja, ebbe ágyazódnak a különböző tevékenységformák, a gyermekek gondozásával kapcsolatos teendők (tisztálkodás, étkezés, alvás). Az időtartamuk a gyermek egyéni tempójához igazodik.

NAPIRENDÜNK

Délelőtti tevékenység				Délutáni tevékenység	
játék, szabadon választott tevékenység				játék, szabadon választott tevékenység	
6	7	12	13	15	18
Ügyelet	Reggeli	Ebéd	Pihenés	Uzsonna	
	Tisztálkodás -----			-----	
	Kötött, kötetlen			Udvari tevékenység	
	kezdeményezések				
	Udvari tevékenység				

A hetirend kialakítása az óvodapedagógus feladata. A napirendhez hasonlóan fontos, hogy rugalmas legyen, biztosítsa a gyermekek nyugodt, elmélyült tevékenységét. Állandó napot a mozgás megszervezése igényel a tornaszoba használata miatt.

	3-4 évesek	5-6-7 évesek
Mozgás	2 alkalom	2-3 alkalom
A külső világ tevékeny megismerése matematika -és környezettartalommal	2 alkalom+spontán helyzetek	2 alkalom+spontán helyzetek
Mesélés, verselés	mindennapos tevékenység	mindennapos tevékenység
Ének, zene, énekesjáték, gyermektánc	mindennapos tevékenység	2-3 alkalom
Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	mindennapos tevékenység	mindennapos tevékenység

Az óvodapedagógus feladata a nevelőmunka tervezésével kapcsolatban:

- éves nevelési-tanulási tervezés
- a nevelőmunka értékelése
- a gyermek fejlődését kísérő feljegyzések
- a hagyományőrző alkalmak, jeles napok

8.2. Személyi feltételek

Az óvodapedagógusok felsőfokú szakirányú végzettséggel rendelkeznek. Az óvoda teljes nyitvatartása alatt a nevelőmunkát az óvodapedagógus látja el.

A gyermek a legfogékonyabb időszakának nagyobbik felét a nevelési intézményben tölti. Jellemfejlődése szempontjából azért nagyon fontos az óvoda légköre, az a szociális klíma, amely barátságos és érzelmi biztonságot nyújt. Az óvodapedagógus magatartása minta a nevelésben. Személyiségvonásaiban jelenjen meg az empátia, a tolerancia, a kedvesség, hitelesség és a pedagógiai optimizmus. Fogadja el a másságot. Legyen igénye az önművelésre. Képviselje a gyermekek érdekeit, küszöbölje ki a gyermekekre ható ártalmakat. Nyerje meg a szülők bizalmát, ezáltal oldottabban beszélnek gondjaikról.

Differenciáltan tervezi a feladatokat, figyelembe veszi a gyermekek életkori sajátosságait. A gyermekek fejlődését az óvodába lépéstől az iskolakezdésig a fejlettségmérő lapokon vezeti. Ezáltal nyomon követi, hogy mely képességeket kell fejleszteni. A fejlesztéshez dolgozzon ki megfelelő egyéni tervet és módszert, ami által a gyermek önbizalmát erősíti.

A szakmai munka eredményessége érdekében alakítson ki munkaközösséget, és tagjaként vegyen részt a kitűzött feladatok megvalósításában.

Őszintén, nyílt véleménnyel szóljon, minden óvodát érintő kérdésben. Az intézményvezető felelős az intézményben folyó pedagógiai, gazdálkodási, munkáltatói, tanügyigazgatási feladatokért. Menedzseli az óvodát. Biztosítja a működéshez szükséges feltételeket.

Az intézmény a törvényben előírt létszámmal működik: intézményvezető, 2 intézményvezető-helyettes, valamint csoportonként két óvónő, akik heti váltásban dolgoznak. Az intézményvezető munkáját az óvodatitkár segíti. Minden csoportnak állandó dajkája van, ami a jó együttműködést szolgálja.

A dajka éppen úgy, mint az óvónő, magatartásával, beszédével hat a gyermekekre. Fontosnak tartjuk, hogy folyamatosan tájékoztatva legyen a nevelési módszerekről, elképzelésekről, ismerje a fejlesztési célokat. Ezáltal a gyermekeket ért nevelő hatások erősödnek, összehangoltabb munkavégzést eredményeznek.

Az óvoda rendjét, a balesetmentes környezetét a gondnok biztosítja.

A pedagógiai, pszichológiai kutatások folyamatosan megújuló eredményei szükségessé teszik, hogy óvodapedagógusaink rendszeresen képezzék magukat. Az alábbi képesítéssel rendelkeznek:

1 fő közoktatás vezetői- szakvizsgával

1 fő mentor pedagógus- szakvizsgával

Óvodánkban 8 dajka és 2 pedagógiai asszisztens segíti a nevelő munkát.

A dolgozók munkájukat munkaköri leírás alapján végzik (az SZMSZ mellékletében található).

A logopédus heti két alkalommal jár intézményünkben.

Személyi feltételeink és csoportlétszámunkból adódóan a súlyosan fogyatékos, speciális gyógypedagógiai illetve egészségügyi ellátást igénylő gyermekek fogadására nincs lehetőségünk. A többi gyermekkel együtt, azonos csoportban nevelhető enyhe értelmi fogyatékos, beszéd-fogyatékos, pszichés fejlődési zavarral küzdő, valamint érzékszervi (látási, hallási) fogyatékos sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése biztosított intézményünkben.

8.3 Tárgyi feltételek

A program nem igényel többlet berendezést, a megfelelő óvodai bútorok és eszközök célszerűbb, a tevékenységhez igazodó elrendezését kívánja. (Részletesebben az "Egészséges környezet" c. részben.)

A vizuális és kreatív tevékenységekhez szükséges eszközök:

Színes papírok, rajzlapok, ollók (jobb-és balkezes), cikk-cakk ollók, ragasztók zsírkréták, filctollak, festékek, színes ceruzák, viaszkréták, fonalak, agyag, mintázó eszközök, szövőkeretek, fazekaskorong gyermek, fazekaskorong felnőtt, gyapjú, gyurma, valamint az agyagból készült tárgyak kiégetéséhez elektromos kemence.

Mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök:

1. Csoportszobai:

- bordásfalak, tornaszőnyegek, tornapadok, zsámolyok
- ugrószekrény, Greisfswald torna készlet, kiegészítő torna készlet,
- Body roll sport henger /6 készlet / Wesco készlet, 30 db
- kislabda, babzsákok, hulla-hopp karikák, szalag, bot, tornakötél,
- tornapadok, ugróasztal.

2. Udvari:

- mászóakák, egyensúlyozó rúd, csúszda, mászóvár,
- házikó, futball kapu, kosárkapu, valamint homokozók

Játékok, játékeszközök:

1. Csoportszobai:

- / gyermekcsoportonként a gyermekek 30 %- nak megfelelő mennyiségben /
- mozaik kirakó, négyszöglete kirakó, figurák összeillesztése,
- párosító, különféle memória kirakók, gyöngyfűző készletek,
- Minimat, szortírozó készlet, babák különféle nagyságban, autók, különféle építő játékok fából és műanyagból, memória kártya, bábok, barkácsoláshoz különféle eszközök.

2. Udvari:

- rollerek, kerékpárok, kisautók, futball labda, kosárlabda és egyéb nagyságban labdák, dömperek, homokozó játékok.

Ének, zene, énekes játékok eszközei:

- metalofon kicsi, nagy; dob kisebb nagyobb, nyeles fadob,
- csörgődob, rézcsengő különböző méretben, maracas kicsi és nagy, japán kereplő, hangsor állványos, esőcsináló, cintányér kicsi és nagy, triangulum, kasztanyetta színes párból több, tenger morajlása, furulya, csuklócsörgő tépőzárás párban.

Anyanyelv fejlesztése és a kommunikációs képességek fejlesztése:

- gyermekcsoportonként képeskönyvekkel és képes mesekönyvekkel történhet.

Értelmi képességeket fejlesztő anyagok, eszközök:

- Írás előkészítő, érzékelés fejlesztők, tapintás fejlesztők, különféle memória, mennyiségek, szortírozó készlet, fejlődés puzzle, rajzold le és találd ki, súlydobozok, színek és egyéb gondolkodást fejlesztő eszközök.

A természeti - emberi - tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök, anyagok:

- Négy évszak puzzle, közlekedés memória,
- természet memória, nagyítók, távcső, mikroszkóp,
- Emberek, állatok és növények világa képsorozat
- Falu és város kirakó
- Az évszakok jelenségeit bemutató képek,
- Akvárium
- Dia filmek, dia pozitívek
- Tájékoztató táblák az évszakokhoz és napszakokhoz.

Munka jellegű tevékenységek eszközei:

- gyermek méretű seprű, lapát, gereblye, kapa, talicska,
- vödör, locsolókanna és egyéb tevékenységhez kapcsolódó.

Nevelő munkát segítő egyéb eszközök:

- projektor, számítógép, laptop, nyomtató, szkennel, minden csoportban magnetofon, diavetítő,
- vetítőképernyő, fénymásoló, spirálozó, gyümölcs centrifuga, turmixgép, mini villanytűzhely, fényképezőgép.

Tárgyi feltételeinket segíti az 1991-ben létrejött "Óvodánk Gyermekéiért" Alapítvány. (Mellékletben az eszközjegyzék megtalálható)

9. A program ellenőrzése és értékelése

Az óvodán belül az információáramlás rendszeres összehangolást kíván. A havonkénti megbeszéléseken a pozitív és negatív irányú eltérések kerülnek megállapításra. Fontosnak tartjuk a kritikus értékelést, az egymás tapasztalatainak, ötleteinek megismerését.

Az ellenőrzés, értékelés két területen történik:

1. **A gyermekek fejlődésének vizsgálata**
2. **A helyi óvodai nevelési program felülvizsgálata szükség szerint**

Az ellenőrzési folyamat a gyermekek egyéni képességeinek, fejlettségi szintjének vizsgálatára irányul. A nevelőtestület határozza meg a gyerekekről végzett feljegyzések formáját: az ellenőrzés az óvodába lépéstől az óvoda elhagyásáig tart.

a. Óvodába kerülő gyermekekről- anamnézis

b. Fejlettségmérő lapok:

területei: mozgásfejlettség, értelmi fejlettség, szociális érettség és a nyelvi kifejezőképesség fejlettsége

1. A tanköteles gyermek iskolai életre való alkalmasságának vizsgálata (DIFER)

2. A sajátos nevelési igényű gyermekek szűrése

A gyermekek értékelése félévente, illetve évente egyszer történik (az óvodapedagógusok értékelnek)

10. A szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődésének segítése

Óvodánk, a mentálhigiénés primer prevenció során a szeretetteljes, biztonságot nyújtó légkör megteremtését tekinti elsődleges feladatának. Figyelembe veszi a gyermekek egyéni képességeit, érdeklődését, szociokulturális háttérét.

A gyermekek érdekében együttműködünk a védőnővel, a házi gyermekorvossal és szükség esetén a Családsegítő Központtal.

Fontosnak tartjuk a családok megismerését, a rendszeres kapcsolat tartását, ami módot ad arra, hogy megbeszéljük, mely családnak van szüksége segélyre, vagy egyéb támogatásra, nagyobb odafigyelésre.

Teendőink a hátrányok leküzdésére:

- az önértékelés támogatása;
- pozitív énkép alakítása, erősítése;
- a közösségbe való beilleszkedés segítése;
- differenciált bánásmód;
- a nevelési stílus megválasztása (más egy extrovertált és más egy introvertált gyermek esetében)
- a segítségadás módszereinek megválasztása.

Együttműködünk a fogorvossal a szűrések során.

A testnevelő foglalkozásokon rendszeresen szerepelnek testtartás javító és prevenciós gyakorlatok.

11. A gyermek -és ifjúságvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenység

A gyermekvédelem a gyermek testi, szellemi, erkölcsi, anyagi érdekeit előmozdító szociális, jogi, egészségügyi és pedagógiai tevékenysége és intézkedések összessége. Tágabb értelemben a gyermek születésétől a felnőtté válásig minden beletartozik, ami az ő érdekében történik.

A gyermekvédelemnek fel kell vállalnia, hogy segítse a családi nevelést, ismertesse meg és fogadtassa el a helyes szokásokat, normákat, melyeket a mindenkori társadalom önmaga számára megfogalmaz.

Az óvodapedagógus feladata, hogy a helyi programnak megfelelően végezze tevékenységét. Köteles tiszteletben tartani a gyermek családjának értékrendjét, a gyermek személyiségét. Az óvodai gyermekvédelem nem csak a hatósági intézkedésekből áll, hanem hosszadalmas folyamat annak érdekében, hogy a gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlesztése hatékony legyen. Fontos, hogy az óvónő megnyerje a szülők bizalmát, ami által oldottabban beszélnek gondjaikról, így a segítség módja is könnyebbé válik.

A gyermekvédelem területén az óvodapedagógusok feladata a következő:

- Az új gyermekek beilleszkedését elő kell segíteni / anyás beszoktatás, testvérek, barátok egy csoportba járnak /
- Családlátogatás az új gyermekeknél, melynek során megismerjük a gyermek otthoni környezetét a szülők nevelési stílusát.
- A gyermeki jogok biztosítása.
- A problémákat időben észrevenni / pl. piszkos a gyermek ruházata, verési nyomok, fáradékonyság, agresszivitás stb. /az okokat felismerni, és ha szükséges, szakemberhez irányítani.
- Több odafigyelést és törődést a rászorult gyermekekkel.
- A problémás gyermek rendszeres óvodába járásának figyelemmel kísérése.
- A családok anyagi és szociális helyzetének megfelelően segélyek javaslata, és segítése a kérelem megpályázásnál.
- A nevelőtestületi értekezleten beszámolás a gyermekvédelmi munkáról.
- A pszichológussal és egyéb szakemberrel a kapcsolattartás felvétele. /a gyermekek fejlődéséről, előrehaladásáról/

A probléma jelentkezésénél fontos, hogy kivel vesszük fel a kapcsolatot. Szükséges a helyzet felmérés, vagyis amennyiben veszélyben van a gyermek, kifog beavatkozni / szakember, intézmény hivatal /.

Milyen bántalmazás érte a gyermeket, ki által és milyen környezeti tényezők játszottak közre? A probléma és a helyzet felmérés után el kell dönteni, hogy milyen segítség jöhet szóba a gyermek védelme érdekében. Fontos, hogy az intézkedés megadott határidőn belül történjen. A felülvizsgálatnál újabb felmérés és segítségnyújtás következik mindaddig, amíg a probléma fenn áll.

A gyermekvédelmi felelős az intézmény vezetőjének megbízásából végzi feladatait. Irányítja, szervezi és részvételével elősegíti és képviseli a gyermekvédelmi szempontok érvényesülését, az óvodapedagógusokkal együttműködve kiküszöböli a veszélyeztetett gyermekekre ható ártalmakat, illetve ellensúlyozza a veszélyeztető hatásokat.

Az intézményvezető közreműködik a gyermekvédelmi feladatok ellátásában, a gyermekeket veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában és megszüntetésében. Segíti a gyermekvédelmi felelős munkáját, és ellenőrzi tevékenységét. Figyelemmel kíséri a törvényeket. A gyermekekkel kapcsolatos adatok védelmét az intézmény minden dolgozójával betartatja. Gyermekvédelmi feladatait az intézményi munkatervben rögzíti.

12. A szülő, a gyermek, a pedagógus együttműködésének formái, továbbfejlesztésének lehetőségei

Intézményünkben fontosnak tartjuk, hogy megismerjük a családok szociokulturális környezetét, normarendszerét, törekvéseit, valamint a tradíciókat. Az otthonról hozott minta meghatározza nevelőmunkák hatékonyságát. A gyermekek fejlődése szempontjából a család meghatározó tényező. A gyermekek érdekében arra törekszünk, hogy a családokkal a legjobb együttműködést alakítsuk ki.

Intézményünkben a következő együttműködési lehetőségek adottak:

- A nevelési évkezdést megelőzően / augusztus / az új gyermekek meglátogatása
- A gyermekek és a szülők beilleszkedése /augusztus utolsó hetétől/

Szülői értekezletek:

1. Összevont:
 - júniusban az új szülők részére
 - iskolaválasztást segítő
2. Csoportonkénti:
 - minden év szeptemberében
 - évközben
 - tanévzáró

Fogadóórák:

A szülők igényének megfelelően bármikor, de nevelési évenként minden csoportban legalább három alkalommal.

Nyíltnapok:

Nevelési évenként egy-egy hét.

Nyílt ünnepek:

- A szülőkkel szüreti mulatság, farsang, Mézeskalács nap
- Anyák napja – évzáró
- Ballagás a nagycsoportosok részére

A szülőkkel történő egyéb kapcsolattartási formák:

Gyermeknap, sport nap, kirándulások

A kapcsolattartás továbbfejlesztésének lehetőségei:

Az óvoda és a család együttműködése a HOP alakításában új módszerek bevezetésével: szülői esték, postaláda, kérdőívek, interjú.

Az Szülői Szervezetnek hatékony szerepe van az óvoda és a családok kapcsolattartási rendszerében. Az aktualitásnak megfelelően segítséget nyújtanak az óvodát és a csoportokat érintő munkálatok megszervezésében, irányításában és egyéb az év során adódó tennivalóban.

Az **Ügyes Kezek helyi nevelési programunk** a sajátos nevelési igényű gyermekek **integrált nevelését** is biztosítja, és minden segítséget megad a személyiség fejlődéséhez. Az integráció két félt feltételez: a beilleszkedni akaró egyiket és a befogadni akaró másikat. A folyamat mindkét részről alkalmazkodást, egymáshoz való igazodást kíván. Az integráció a gyermekek vonatkozásában a sérült és a nem sérült együtt fejlesztését, közös tevékenységeiknek az adott lehetőségekhez képest maximális megvalósítását jelenti, mivel. A gyermek nem tehet sem biológiai, sem szociális, sem társadalmi eltérésekből adódó hátrányairól.

13. SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK FEJLESZTÉSE

Céljaink

Komplex személyiségfejlesztés, integrált nevelés megvalósítása, biztosítása a különböző pedagógiai eszközökkel, differenciált fejlesztéssel;

A sajátos nevelési igényű gyermekek fogyatékoságaikból eredő hátrányaik csökkentésével, leküzdésével teljes értékű ember nevelése tudással, és szeretettel, így is biztosítva a gondjainkra bízott gyermekek számára az esélyegyenlőséget, a társadalmi integrációt;

Az egészséges életmód, életvitel megalapozása;

Érzelmi biztonságot nyújtó légkörben az interperszonális kapcsolatok kialakítása, elmélyítése, az énkép, önismeret fejlesztése, új attitűdök, erkölcsi normák kialakítása;

Feladataink

- Az egyéni-és életkori sajátosságokat figyelembe vevő, sajátos nevelési igényű gyermekeink igényeihez is rugalmasan alkalmazkodó **szokás-és szabályrendszerünk kialakítása**
- Érzelmi biztonságot nyújtó, nyugodt, családias légkörben, élményekben gazdag környezeti feltételek megteremtésével a közösség kialakítása, formálása, a **szocializáció** támogatása;
- Komplex fejlesztő eljárásokkal, foglalkozásokkal a **harmonikus személyiség** kibontakoztatásának megvalósítása, fejlődésének elősegítése a gyermek saját adottságaihoz mértén, és módon;
- A kreatív **gondolkodást**, az alkotó **képzelőerőt** és a **fantáziát** megmozgató tevékenykedtetés kibontakoztatása a művészetek, néphagyományok, népi kultúra pedagógiai eszközeinek alkalmazásával;
- A SNI gyermekek integrált, személyközpontú, **differenciált nevelésének** kialakítása, mely segít a kölcsönös megértést, elfogadást, ezáltal mérsékli az előítéleteket;
- A mozgás, a nyelv és a percepció játékos integrálása a **megismerő képességek** kibontakoztatásában;

- A napi tevékenységekbe, a sokmozgásos tevékenységek elemeinek beépítése, az egészséges, edzett, fejlett és igényes **mozgáskultúra** kialakítása;
- Az egészséges életmód, életvitel alakítása, szülői szemlélet formálása;
- A sajátos nevelési igényű gyermekeknél a **másság elfogadása** a lehető legnagyobb mértékben;
- Tudatosabb, és szakmailag megalapozottabb együttműködés a családokkal annak érdekében, hogy kialakulhasson a gyermek fejlődését ténylegesen előremozdító **fejlesztő családi beállítódás**;
- A szülők bevonása az óvodai életbe a nevelési gyakorlatunk sikeressége érdekében.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek elsősorban gyermekek, és csak másodsorban sajátos nevelési igényűek. Ezt figyelembe véve fontos a részfunkciók fejlesztésén túl az **általános személyiség fejlesztés** is;
- A nevelés hatására a sérülés arányában, és az óvodapedagógus kompetenciájából adódóan a sajátos nevelési igényű kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az együttműködő képesség. Mindebből levonható, hogy ahány sajátos nevelési igényű kisgyermek, annyi személyiség, és ahány személyiség, annyi személyes élmény és annyi integráló fejlesztés.

A SZÜKSÉGES PEDAGÓGIAI FELTÉTELEK BIZTOSÍTÁSA A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEK SZÁMÁRA

- A sérülés specifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása;
- Indokolt esetben speciális segédeszközök használata; a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés;
- A kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével;
- Annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes;
- Rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához;
- Az óvodai dolgozók és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sérült gyermek családjával.

AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEK FOGADÁSOKOR:

- Megismeri a gyermek szakértői véleményét.
- Információt gyűjt a gyermek fejlettségéről.
- Megismeri a szükséges speciális eszközöket, speciális módszereket
- Az óvoda pedagógiai programja alapján nevelési tervet készít, szükség esetén egyéni fejlesztési tervet ír
- A csoportszoba kialakításánál figyelembe veszi az érzékszervi (látás- és hallás) fogyatékos, enyhe értelmi fogyatékos és beszéd fogyatékos gyermek egyéni sajátosságait.
- Felkészíti a csoportjába járó gyermekeket és szüleiket az SNI-s gyermek fogadására és elfogadására, nem eltitkolva a fogyatékoság tényét, de nem is túlhangsúlyozva azt.
- Felveszi a kapcsolatot az integrált gyermek szüleivel.
- Felveszi a kapcsolatot és együttműködik az együttnevelést segítő szakemberekkel.

I. ENYHE ÉRZÉKSZERVI FOGYATÉKOSSÁG – látás

A gyengén-látás és alig-látás óvodáskori gyanújelei:

(nem minden gyermeknél jelentkeznek)

1.Látásélesség

- a hangot nem adó, felé közeledő személyt csak nagyon közlelről ismeri fel,
- távolabbi arcmimikára, gesztusokra nem reagál,
- játékaik apróbb részeit nem találja, gyakran tapogatva keres,
- játékaikat nagyon közlelről nézegeti,
- képek részleteit nehezen, vagy egyáltalán nem ismeri fel,
- távolabbi tárgyakat nem látja

2.Fényérzékenység

- csak erős helyi megvilágításban lát jól,
- az erős fény zavarja, hunyorog, könnyezik, pislog,
- félhomályos helyen rosszul tájékozódik, tapogatózik,

3. Színlátás

- tárgyak színeit nem ismeri fel,
- gyakran téveszt színeket

4.Kontrasztérzékenység

- csak a háttértől elütő színeket ismeri fel,
- mintás szőnyegen nem veszi észre játékait,
- kontúros képeket könnyebben felismeri,

5.Látótér

- ismeretlen helyen mozgása félénk, bizonytalan,
- gyakran nekimegy tárgyakkal, felbotlik
- fejét oldalra fordítva, csak egyik szemével nézi a tárgyakat
- felé nyújtott tárgyakat nem veszi észre

6.Szemmozgások

- szemével nem tudja követni a tárgyakat,
- tárgyra nem tud fixálni, feje és/vagy szemei is mozdulnak,

7.Szem-kéz koordináció

- önállósága eszközhasználatban, öltözködésben elmaradást mutat,
- a felé dobott labdát nem tudja elkapni,
- nem szeret rajzolni, színezésnél nem tartja az ábra határvonalát,
- vonalkövetése lassú, pontatlanul másol,
- emberrajza elnagyolt, a vonalak nem illeszkednek,
- rajzoló mozdulatai darabosak, nincs vizuális kontroll,
- vonalainak nem elég erős a nyomatékuk

Az óvodapedagógus főbb feladatai a látássérült fogadását megelőzően

1. Gyermekcsoport felkészítése

- Lényeges annak hangsúlyozása, hogy látássérült társuk nem tehet állapotáról.
- A gyermekek információt kapnak arról, hogy látássérült társuk a „kezével lát”, ezért nem kell félniük a tapogatástól, valamint arról, hogy a látássérült társuk nehezebben, másként tájékozódik.
- Segítsenek látássérült társuknak a tájékozódásban.
- Az ép látású gyermekek megtanítása arra, hogy a játékaikat mindig rakják a helyére a balesetveszély elkerülése érdekében.
- Fontosak a tolerancia kialakulását, a másság elfogadását segítő játékok

2. A tárgyi környezet kialakítása

- Fontos a stabil állapotú, sérülésmentes bútorok elhelyezése.
- Célszerű speciális vizuális támpontokat alkalmazni
- Az egyes tevékenységek állandó helye segíti a tájékozódás

- Visszhangos, zajos környezetben lehetőleg csak rövid ideig tartózkodjon a látássérült gyermek, mivel az erős zaj zavarja a tájékozódásban, és félelmet kelt benne.

3. Sérült gyermek fogadása

- Fontos az óvodapedagógus természetes viselkedése.
- Legyen türelmes a látássérült gyermekkel.
- Segítse a tájékozódási pontok megismerését

Verselés, mesélés

- Az óvodapedagógusnak figyelembe kell vennie, hogy a látássérült gyermekek kevesebb tapasztalattal és ismerettel rendelkeznek, mint az ép társaik, ezért gyakran használnak olyan szavakat, aminek nincs értelme, vagy csak felszínes elképzelésük van az említett dologról.
- Mindig meg kell győződni arról, hogy a látássérült gyermek is pontosan érti-e a verseket, meséket.
- Az ismeretlen szavakat verbálisan el kell magyarázni, és amikor csak lehetséges, biztosítani kell, hogy a gyermek minél több érzékszervvel megvizsgálhassa, megismerhesse azokat, hogy teljesebb képet kapjon a környezetéről.

Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

- A hallási figyelem általában önmagától finomodik a látássérült gyermekeknél.
- A zenetanulás vagy daltanulás nem igényel különleges odafigyelést.
- A különböző dalok, zeneművek érzelmeket közvetítenek, segítik az érzelmi fejlődést.
- A mozgással kísért énekes játékoknál fontos, hogy a látássérült gyermek ismerje a bejárható játékteret.
- A körjátékokba szívesen bekapcsolódik az óvodapedagógus vagy a társak segítségével.
- Célszerű a lassú-gyors, magas-mély, hangos-halk közötti különbség felismerését gyakoroltatni különböző hangszerekkel és emberi hanggal.

Ügyelni kell arra, hogy a látássérült gyermek számára zavaró hatású lehet a túl erős zaj.

Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

- A látásos képességek tudatos fejlesztése meghatározó a látássérült gyermekek esetében is.
- A foglalkozásokon pontosan meg kell vizsgálniuk a mintadarabot, hogy el tudják képzelni a saját változatukat, és meg tudják valósítani az elgondolásukat. Ez fejleszti a vizuális percepciót, fantáziát, a szem-kéz koordinációt.
- Örömmel végzik a manipulációs tevékenységeket. A manipulációs tevékenység során nem a vizuálisan esztétikus produktum létrehozására kell törekedni, hanem arra, hogy a gyermek örömmel alkosson.
- **A tapintási érzékelés, a finommotorika fejlesztése érdekében minél többféle anyaggal meg kell ismertetni a gyermeket.**
- Eszközöket (pl. olló, ragasztó stb.) segítségnyújtás mellett mernek és megtanulnak használni.
- **A különböző technikák, eszközök használata során figyelni kell mindkét kéz ügyesítésére.**

Mozgás

- Segíteni kell a látássérülés okozta gátlás leküzdését, a mozgásos tevékenységekbe való bekapcsolódást.
- Lényeges ügyelni arra, hogy néhány mozgásforma veszélyes lehet a gyermek számára. Az orvos a retina leválásának veszélye miatt néhány mozgásformát megtilthat.
- A jól tervezett, vidám, örömteli hangulatú foglalkozások mozgásra ösztönzik a látássérült gyermekeket.
- A nagymozgást elősegítő játékoknál fontos a szabályok és mozgásformák megtanítása. Csúszás, mászás, gurulás közben a látássérült gyermek az egész testével érzékelhet, ezért előnyös azok előtérbe helyezése.
- Futó játékoknál az óvodapedagógus vagy egy társ fogja meg a látássérült kisgyermek kezét.
- A szemüveges gyermekek testnevelés foglalkozáson is viseljék a szemüveget, mert annak hiánya nagyobb balesetveszélyt jelent, mint a szemüveg esetleges eltörése.
- Az óvodapedagógus hívja fel az ép látású gyermekek figyelmét arra, hogy legyenek figyelmesek a látássérült társuk iránt, aki lassúbb, ügyetlenebb lehet, többször eselhet, mint az ép társaik.
- Gyakran kell figyelmeztetni a látássérült gyermeket, hogy minden érzékszervét használja tájékozódás közben.
- **A hely- vagy helyzetváltoztató játékoknál, mozgásos gyakorlatoknál lényeges az irányok pontos megadása.**

A külső világ tevékeny megismerése – környezeti és matematikai tartalommal

- A látássérült gyermekek számára a környezet megismeréséhez az épen működő érzékszervek nyújtanak segítséget.
- A foglalkozások során meg kell győződni arról, hogy a látássérült gyermek valós ismeretekkel rendelkezik a felnőttektől tanult szavak jelentéséről.
- Az óvodapedagógus mutassa meg a látássérült gyermeknek a legegyszerűbb tárgyakat is, melyeknek használatát, anyagát, méretét, hőmérsékletét, esetleg ízét ismertesse meg a gyermekkel.
- Lehetőleg minél több foglalkozás legyen a szabadban, ami elősegíti a természeti környezet megismerését.
- A matematikai tartalmú tevékenységek komplex formában magukban foglalják a számfogalmak, számtani műveletek megtanítását, valamint számos kognitív funkció fejlesztését.
- A látássérült gyermekek egy részénél a számfogalom kialakítása nehezített, mert a számosságot nem képesek egységben észlelni, mivel látóterükbe nem kerül egyszerre több dolog. Ebből adódóan a fejlesztés során több érzékszervet is be kell vonni.
- A számélmények kialakulását segítik az akusztikus minták, így például a megszámlálандó tárgyakkal keltett hangok.
- **A mennyiségélmény és a számosság megéléséhez célszerű tapintás útján érzékelhető tárgyakat használni. A tárgyakat úgy kell elhelyezni, hogy ne csússzanak el (pl. bele lehet nyomni a gyurmába).**

II. ENYHE ÉRZÉKSZERV FOGYATÉKOSSÁG - hallás

Enyhe nagyothallás esetén a hallásveszteség 30-45 dB. A hallássérült gyermeknek a halk vagy távoli beszéd megértésében lehetnek problémái, közlőrl meghallja a társalgó beszédet.

A hallássérülés jelei, amelyekre az óvodapedagógusnak oda kell figyelnie:

- a gyermek nem figyel a zajokra, az emberi beszédre;
- beszédfejlődése nem indul el vagy késik;
- gyakran visszakérdez, figyelmetlennek tűnik.

A hallássérülés **befolyásolhatja a személyiség alakulását**. Kialakulhat a gondolkodás merevsége az információhiány, az egocentrizmus, a hibás önértékelés és az elszigetelődés. A hallássérülés **nem érinti az intelligenciát, az értelmi képességeket**.

A sérült gyermek jellemzői

Az artikuláció (a helyes kiejtés) és a szupraszegmentális elemek (hangsúly, hanglejtés, ritmus, tempó, dinamika stb.) hibái

- Elsősorban azok a beszédhangok alakulnak ki nehezen vagy hibásan, amelyeket a gyermek nem jól hall.
- Leggyakrabban a sziszegő hangok, valamint a gy, ty, c, cs hangok képzése hibás.
- Gyakori az o – ö, u – ü hangok cseréje.
- A beszéd monoton, kevésbé dallamos, hibásan hangsúlyozott, ritmustalan, lassú tempójú lehet.
- Az artikulációs és a szupraszegmentális hibák hallókészülék segítségével, valamint egyéni speciális nevelési szükségletekhez igazodó hallás-beszédnevelési eljárásokkal eredményesen javíthatók.

A szókincs jellemző hibái

- Jellemző, hogy szűkebb szókinccsel rendelkezik a gyermek.
- A hallássérült gyermek szókincséből egyszerű, hétköznapi fogalmak is hiányozhatnak, ugyanakkor magasabb szintű kifejezéseket ismerhetnek.
- A szókincs hiányosságai vezetnek részben a beszédértés zavaraihoz.
- A nyelvi nehézségek nemcsak a beszédprodukción, hanem a beszédértést is érinthetik.
- A hallássérült gyermekek a halláson kívül a szájról olvasást is felhasználják a beszédértés segítésére.
- **A nyelvi és beszédfejlesztő gyógypedagógiai munka egyik fontos feladata a társalgáshoz, manipulációhoz, beszélgetéshez kapcsolt szókincsfejlesztés.**

A grammatikai hibák

- A grammatikai hibák gyakran jellemzik a hallássérült gyermekek beszédét.
- **Mivel a magyar nyelvben a ragok általában hangsúlytalanok és szóvégi helyzetben fordulnak elő, a hallássérült gyermek beszédét grammatikai hibák is jellemezhetik.**
- Gyakori a ragok elhagyása, inadekvát ragok használata, az alanyi és a tárgyas ragozás hibái, helytelen szórend, egyes- és többes számú egyeztetési hibák stb.

Szociális alkalmazkodás

- Gyakran nem érti a körülötte zajló eseményeket.
- Mivel a hallássérült gyermeket a háta mögött lévő eseményekről akusztikus ingerek nem tájékoztatják, kialakul a tájékozódó magatartásban a jobbra, balra, hátra tekintetés. A siket személyeknek ezt a tájékozódó magatartását sokan félreértik, és a hallássérülteket ideges, nyugtalan, ingerlékeny, bizalmatlan személyiségű embernek tartják.

Az óvodapedagógus főbb feladatai a hallássérült gyermek fogadását megelőzően

- Megismeri a gyermek szakértői véleményét.
- Információt gyűjt a gyermek hallásáról. Az óvodapedagógusnak tisztában kell lennie azzal, hogy milyen fokú a gyermek hallássérülése, valamint azzal, hogy a hallássérülés bekövetkezése előtt beszélt-e már a gyermek. Tudnia kell, hogy a gyermek milyen mértékben képes információkat felvenni a hallása révén, és mennyiben támaszkodik a szájról olvasásra.

1. Gyermekcsoport felkészítése

- Lényeges annak hangsúlyozása, hogy hallássérült társuk nem tehet állapotáról.
- A gyermekek információt kapnak arról, hogy a hallássérült társuk a beszédet halkabban, torzabban vagy alig hallja, még akkor is, ha hallókészüléket visel.
- Az ép hallású gyermekek ismerjék meg a hallókészüléket.
- Az ép hallású gyermekek ismerjék meg, hogy milyen módon tudnak kommunikálni a nyelvi nehézségeket mutató társukkal (pl. vele szembe fordulva, természetes artikulációval beszéljenek és kerüljék a túlzott hangerőt).
- Biztatni kell az ép hallású társakat, hogy a kezdeti kommunikációs nehézségek ellenére se forduljanak el hallássérült társuktól, hanem próbálják megérteni, és próbálják megértetni magukat vele.
- Be lehet vonni egy „segítő” óvodatársat, aki közvetíti a hallássérült gyermek számára az óvodapedagógus utasításait, és figyel a hallássérült társára.

Fontosak a tolerancia kialakulását, a másság elfogadását segítő játékok A játék segít megértetni a gyermekekkel, hogy hallás nélkül, szájról olvasással mennyire nehéz a mondanivaló megértése.

2.Tárgyi környezet kialakításában

Lehetőség szerint ügyelni kell a csoportszoba megfelelő akusztikájára, visszhangosságára. Érdemes átgondolni, hogy milyen a csoportszoba akusztikai környezete: mennyire van közel a közúti forgalom zajához, a csoportszobában mennyire található hangelnyelő anyagok (pl. szőnyeg, függöny, gumidugók a széklábakon stb.).

3.Sérült gyermek fogadása, nevelése:

- Fontos az óvodapedagógus természetes viselkedése.
- Legyen türelmes a hallássérült gyermekkel.
- Az óvodapedagógus tanítsa meg minél hamarabb a hallássérült gyermeknek a társai nevét.
- Az óvodai élet során fontos szerepet kap a testbeszéd, a nem verbális jelek alkalmazása (pl. mimika, tekintet, testtartás, térköz).
- Az óvodapedagógus a hallássérült gyermeket az óvodai élet minden területén vonja be. A hallássérült gyermeknek legyen lehetősége minden tevékenységben részt venni. Ő is kapjon feladatokat
- Az óvodai foglalkozásokon való részvételt a hallássérült gyermek számára a félkör alakú ültetés segíti. Amennyiben a hallássérült gyermek szemben ül az óvodapedagógussal, jól láthatja őt és a félkörben ülő társait is. Ez elősegíti a szájról olvasást.
- Az ültetésnél fontos szempont, hogy a hallássérült gyermek lehetőleg ne üljön szembe az ablakkal, mert a szemébe sütő nap zavarja a szájról olvasást.
- Ha a szájról olvasás a hallássérült gyermek számára másodlagos, és a figyelme, viselkedése szükségessé teszi, az óvodapedagógus ültetheti a gyermeket maga mellé is. Ilyenkor a gyermek nem tud szájról olvasni, ezért jó, ha a beszéd közben az óvodapedagógus gyakran a gyermekre néz, hogy meggyőződjön, tudja-e követni a gyermek a foglalkozás menetét.
- Az óvodapedagógus, ha szól a hallássérült gyermekhez, legyen minél közelebb hozzá, és ügyeljen arra, hogy ne legyen egyidejűleg nagy zaj a teremben.
- A hallássérült gyermek valószínűleg nem érti meg azokat az instrukciókat, amiket az óvodapedagógus neki háttal mond. Amennyiben lényeges, ismételje meg az elhangzottakat a gyermek felé fordulva.
- A szóbeli közlések megértését akadályozhatja a hallássérült gyermek szókincsbeli hiányossága is.

- Az óvodapedagógus győződjön meg arról, hogy a hallássérült gyermek megértette, amit mondott neki. Ha a hallássérült gyermek, nem hallja az óvodapedagógus közléseit, az tükröződhet a viselkedésében.
- A hallássérült gyermekek különböző módon reagálhatnak arra, ha nem értik az elhangzottakat. Gyakran látszódik az arcukon az értetlenségből adódó zavar. Előfordulhat az is, hogy a hallássérült gyermekek bólogatnak, de nem tudják, miről van szó. Előfordulhat, hogy a gyermekek „kikapcsolnak”, nem figyelnek a megszólításra, a hozzá intézett beszédre. Ennek az az oka, hogy a hallás számukra fokozott figyelemösszpontosítást jelent, amelyben hamar kifáradnak. Ha a gyermekek álmosak vagy náthásak, akkor az ilyen „kikapcsolás” gyakrabban fordulhat elő. Ilyenkor a középfülben lejátszódó kóros folyamat gyengíti a hallást.
- Az óvodapedagógus motiválhatja a hallássérült gyermek beszédfejlődését, ha érezteti vele, hogy szóbeli megnyilatkozásai fontosak.
- Vannak olyan hallássérültek, akik szívesen és sokat beszélnek, de rossz a kiejtésük, és az alacsony nyelvi szintjük miatt beszédük szinte érthetetlen. Ilyen esetben ne zavarjuk meg a gyermek beszédét közbevetett kérdésekkel. Ne tegyünk úgy, mintha megértettük volna, mert könnyen rájöhet, hogy becsaptuk. Ha nem értjük, amit mond, az elmondottak után feltehetünk eldöntendő kérdéseket, valamint kérhetjük, hogy mutassa meg vagy rajzolja le, mire gondol.
- Kirándulásokon, sétákon a hallássérült gyermek lehetőleg az óvodapedagógus közelében legyen, mivel egy bizonyos távolságon túl már rosszabbul hall.
- A hallássérült gyermek csak annyi segítséget kapjon, amennyire feltétlenül szüksége van. A „túlsegítő” gondoskodás a gyermekben bizonytalanságot alakíthat ki és önállótlanná teheti.
- Kezdeményezzen olyan játékokat, amiből kiderül, hogy a hallássérült gyermek is ügyes, esetleg jobb a társainál.

A rajzolás, festés, mintázás, kézi munka; a mozgás és a matematikai tartalmú tevékenységek

Az óvodai élet tevékenységi formái közül leginkább azok, amelyekben a hallássérült gyermekek jó vagy jobb teljesítmény elérésére képesek halló társaiknál. A vizuális nevelés, a mozgásfejlesztés és a matematika területén a témák többsége különösebb átalakításra nem szorul a hallássérült gyermekek teljes értékű részvétele érdekében. A külső világ tevékeny megismerése témáinak feldolgozásába szinte változtatás nélkül be tudnak kapcsolódni.

Verselés, mesélés.

Az egyik legproblematisabb terület. Az alacsony nyelvi szinttel rendelkező hallássérült gyermekeket nehéz bevonni a közös mesélésbe, beszélgetésbe, foglalkozásba, mivel a versek, mesék hallás utáni megértése nehézséget jelent számukra. Segítséget nyújt az előzetes feldolgozás, szemléltetés és többszöri ismétlés. A mesélésnél mindig figyelni kell arra, hogy a hallássérült gyermekek jól hallják és lássák az óvodapedagógust. A foglalkozás után, lehetőség szerint az óvodapedagógus külön foglalkozhat velük (pl. leülhet velük röviden beszélgetni a történetről). A történet megértését segítheti a **bábozás**.

Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Ezek a tevékenységek nem állnak messze a hallássérült gyermekektől. Bár tisztán énekelni valószínűleg nem tudnak, és a zenehallgatásból sem érzékelhetnek mindent, ugyanakkor a zenedarabok **ritmusát** képesek érzékelni. Meg tudják különböztetni bizonyos hangszerek hangját. Ha a gyermek a hallókészülékkel hallja a hangos zenét, akkor ő is élvezettel vehet részt zenével kísért feladatokban (pl. zenére festés, zenére mozgás stb.).

Lényeges, hogy az óvodai feladatok között gyakran legyenek olyanok, amelyekben a hallássérült gyermekek jó eredmények, sikerek elérésére képesek. Ez fejleszti az énképüket, önértékelésüket, önbizalmukat, valamint a halló gyermekek számára megmutatja, hogy a hallássérült társuk miben jobb az ép hallású társaiknál.

III. ENYHE ÉRTELMI FOGYATÉKOSSÁG

Az **enyhén értelmi fogyatékos gyermekek óvodai fejlesztésében** különösen jelentős szerepet tölt be a nem fogyatékos óvodás korúakkal való együttnevelés. A kortárs csoportban átélt élmények, tapasztalatok, látott minták segítik a gyermek spontán tanulását, az együttműködési készség és a kommunikációs készség fejlődését.

Az óvodapedagógus főbb feladatai az értelmileg akadályozott gyermek fogadását megelőzően

- Megismeri a gyermek szakértői véleményét.
- Információt gyűjt a gyermek értelmi fogyatékoságáról. Az óvodapedagógusnak tisztában kell lennie azzal, hogy milyen fokú a gyermek értelmi fogyatékosága.

- **Megismeri a szükséges speciális eszközöket, speciális módszerszükség esetén egyéni fejlesztési tervet ír.**
- Felveszi a kapcsolatot és együttműködik a megfelelő szakirányulttsággal rendelkező gyógypedagógussal, és az együttnevelést segítő szakemberekkel.

1.Gyermekcsoport felkészítésben

- Lényeges annak hangsúlyozása, hogy az értelmileg akadályozott társuk nem tehet állapotáról.
- Az ép fejlődésű gyermekeket tudatosan megszervezve be lehet vonni a sérült gyermek mindennapjainak segítésébe.
- **Fontosak a tolerancia kialakulását, a másság elfogadását segítő játékok.**

2.Főbb feladatok az értelmileg akadályozott gyermek fogadásával, óvodai nevelésével kapcsolatban

- Fontos az óvodapedagógus természetes viselkedése.
- Legyen türelmes az értelmileg akadályozott gyermekkel.
- A közösségi élet szempontjából fontos, hogy az óvodapedagógus tanítsa meg az értelmileg akadályozott gyermekek számára is a szociális viselkedés alapvető szabályait
- Vonja be az értelmileg akadályozott gyermeket is a mindennapi tevékenységekbe. Kapjon a fejlettségi szintjének megfelelő feladatokat.
- Motiválja a gyermekeket a közös szereplésen való részvételre, de vegye figyelembe, hogy van olyan gyermek, akit zavar a tömeg.
- Nyújtson segítséget az önkiszolgálás területén.
- Vegye figyelembe, hogy a higiénés szokások kialakítását nehezíti, hogy az értelmileg akadályozott gyermek nem tudja pontosan végrehajtani a mozdulatokat, és figyelme könnyen elterelődik (pl. pancsolnak kézmosás helyett) vagy kihagy a folyamatból mozdulatokat (pl. elfelejtenek kezét törölni).
- Kezdetben minden tevékenység segítséget igényel a fokozott önállóság kialakítását szem előtt tartva.
- Kapjon segítséget a tevékenységek elvégzéséhez (pl. öltözködés, kézmosás).
- Fontos minden önálló tevékenység megdicsérése, ami ösztönzi a gyermeket az önálló feladatvégzésre.
- Tanítani kell az étkezés közbeni helyes viselkedési módot, étkezési szokásokat.
- Az óvodapedagógus tekintszen úgy az értelmileg akadályozott gyermekre is, mint a közösség egyenrangú tagjára.

- **Nyújtson magatartásmintát, ami segíti a helyes és helytelen dolgok megtanulását.**

Az enyhe fokú értelmi fogyatékosok oka: nehezen meghatározható, az esetek többségében az oki tényező ismeretlen marad. A mérsékelt, illetve súlyos fokú esetekhez viszonyítva kisebb számban mutatható ki méhen belüli, illetve szülés alatti ok a háttérben. A szülés utáni eredet ritka.

Az értelmileg akadályozott gyermek fontosabb jellemzői

Korai pszichomotoros fejlődés

- Nehezen induló lassú *fejlődésmenet*, a fejlődési tempó nagyfokú lelassulása
- A *mozgásfejlődés* lelassulása (pl. az értelmileg akadályozott gyermekek később fordulnak meg, később kezdenek el járni)
- A mozgásfejlődés során bizonyos fázisok kimaradása (pl. nem kúsznak)
- Megkésett *beszédfejlődés, beszédészlelés és beszédmegértési zavarok*. Különböző mértékű beszédfejlődési elmaradás. Egyes esetekben a beszéd késői megtanulása jellemző (pl. van, aki csak az óvodáskor végén tanul meg beszélni). A szókincs, a mondatalkotás és az artikuláció területén sajátos vonások megjelenése
- *Környezetre adott reakciók* halványabbak, kifejezéstelenebbek lehetnek
- Alacsony *pszichés aktivációs szint* miatt nehezen motiválhatók, figyelmük gyorsan elterelődik, rövid ideig képesek koncentrálni
- Megnehezíti az *ismeretszerzést* a kognitív funkciók sérülése, a pontatlan megfigyelés, a célirányos mozgások kivitelezésének nehézségei, a hibás vizuális emlékezet, a kialakulatlan dominancia, tartós figyelem és feladattartás gyengesége, nyugtalan magatartás
- *Játékok* a kortársaikhoz képest monotonabb, kevésbé fantáziadús
- A *személyiségfejlődésben* ellentmondó akarati sajátosságok megjelenése

Kognitív funkciók

Észlelés, megfigyelőképesség

- Érzékelés és észlelés differenciálatlansága
- Nem törekszenek a tárgyak jellemzésére, a tárgyak megnevezésén túl annak tulajdonságait, jellemzőit nem tudják felsorolni
- A látási észlelés folyamat fejlődésének lelassulása, beszűkülése
- Az észlelés beszűkülése következtében a tájékozódás bizonytalanná válása

Figyelem

- Az életkori sajátossághoz képest szűk terjedelmű
- Nem tartós, hullámzó, hiányzik a figyelem megosztási képesség

Emlékezet

- A rövid és hosszú távú emlékezés alapvető funkcióival, a bevésés, a megőrzés és a felidézés lehetőségeivel rendelkeznek, azonban ezek a funkciók az életkori sajátosságokhoz képest lényegesen gyengébbek

Gondolkodás

- Ezen a téren figyelhető meg a legnagyobb eltérés az ép fejlődésű társaiktól
- Nagyfokú konkrétság
- Segíteni kell az általánosítás, összehasonlítás fejlesztését
- Következetlenség: a figyelem szórtsága miatt nem tudnak huzamosabb ideig egy dologra összpontosítani
- Gondolkodásukból hiányzik az előzetes tájékozódási szakasz. Feladatmegoldás esetén nem ismerkednek a konkrét feladattal, nem képzelik el a megoldás folyamatát, nem tesznek fel kérdéseket, hanem azonnal cselekednek

Játék

Általános jellemzők

- Az értelmileg akadályozott gyermekek játéka alacsonyabb szintű, minőségileg eltér a kortársak játékától.
- Gyakran hiányzik a természetes kíváncsiság, kreativitás és fantázia a játéktevékenységből.
- Általában nem kezdeményezik a játékot, igénylik a felnőtt irányítását.
- Kedvelik a mozgásos játékokat, sokszor sztereotipen rakosgatnak, szájukba veszik vagy dobálják a játékeszközöket, ki-be pakolnak.
- A játékfejlődés hosszú ideig megrekedhet a gyakorló játékok szintjén, de megjelennek az egyszerű szerepjátékok is.

Verselés, mesélés

Általános jellemzők

- A beszéd tartalmilag szűkös, gyakran alig érthető és hibás a hangképzés.
- A beszédmegértés gyenge.
- Az egyszerű mondókák segítik a beszédkedv felkeltését.
- Az egyszerű verseket, rövid meséket nem mindig értik meg.

Ajánlott feladatok

- Az óvodapedagógus törekedjen az egyszerű népi mondókák, versek megtanítására.
- Aktivizálja, motiválja az értelmileg akadályozott gyermeket mondóka segítségével. A mondókákat érdemes mozgással is kíséni.
- Segítse a kommunikációs készség fejlesztését a fejlettségi sajátosságoknak megfelelő, érthető és élvezhető gyermek- és népköltészeti alkotások, mondókák együttes hangoztatásával, mesék előadásával.
- Fejlessze az akusztikus figyelmet mondókák segítségével (pl. jól felhasználhatók a hosszú-rövid, gyors-lassú, magas-mély hangok megkülönböztetésére).
- Verssel, mondókákkal, mesével folyamatosan bővítse az értelmileg akadályozott gyermek szókincsét és gyakoroltassa a nyelvtani szerkezeteket.
- Segítsen a verseket, meséket a gyermekek egyéni fejlettségi szintjének megfelelően feldolgozni azokkal a szavakkal, amelyek a gyermek szókincsében megtalálhatóak.
- A megértést képekkel, dramatizálással is lehet segíteni.
- A mesehallgatást az egyéni fejlesztés során, gyógypedagógus segítségével elő lehet készíteni.

Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Általános jellemzők

- A zene az értelmileg akadályozott gyermekek esetén is hat a személyiségre, a kognitív funkciók fejlődésére, segíti a tanulási folyamatokat.
- A közös zenélés pozitív élményeket nyújt és fejleszti a kommunikációt, a kapcsolatteremtést, és ez által a szocializációt.
- Az értelmileg akadályozott gyermekek az elemi szintű szabályokat sok gyakorlás után tanulják meg.

Ajánlott feladatok

- Fontos a zenei érdeklődés felkeltése, a zene megszerettetése, a ritmusérzék és a zenei hallás fejlesztése, a zenei emlékezet fejlesztése, a hallási differenciáló képesség (gyors-lassú, halk-hangos) fejlesztése.
- Az óvodapedagógus használja ki az óvodai élet során a zene megnyugtató, figyelemkeltő, motiváló szerepét.
- Nyújtson élményt a közösen játszott énekes játékokkal.
- Figyelmeztesse a gyermeket a szabályhoz kötött énekes játékok közben a szabályok folyamatos betartására.
- Törekedjen a beszéd, mozgás, zene, játék összekapcsolására, egymás hatásának erősítésére, ami elősegíti a belső ritmus kialakulását.
- A közös énekes játékok során erősítse a gyermek társas kapcsolatainak alakulását.
- Ösztönözze a hangszerek kiválasztását és megszólaltatását, ami lehetőséget nyújt az önkifejezésre.

Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

Általános jellemzők

- Mozgásos ügyetlenség, ami a manualitásban is megjelenik.
- A finommotorikus mozgások fejlődése lassú.
- Megfigyelhető a szem-kéz koordináció zavara.
- A háromujjas fogás kialakulása késik.
- Nehézséget okoz a két kéz együttmozgása.
- Általában ritkán van spontán indíttatásuk barkácsolásra.
- Az ábrázolás sajátossága: alaktalan firka, nehezen felismerhető vonalak, kezdetleges emberábrázolás.
- A szenzoros tevékenységek fejlesztésére irányuló speciális munka célja, hogy az értelmileg akadályozott gyermekek a nem céltudatos tevékenységekről áttérjenek a feladatok tervszerű teljesítésére.

Ajánlott feladatok

- Az óvodapedagógus keltse fel az értelmileg akadályozott gyermek alkotási kedvét.
- Fejlessze a kéz és ujjak finom mozgásait, alakítsa ki a célirányos kézmozgásokat, fokozza az ujjak tapintásérzetét.
- Fejlessze a szem-kéz koordinációt, a téri tájékozódást.
- Segítsen az egyszerű ok-okozati összefüggések felismertetésében.
- Ismertesse meg a gyermekkel az alapszíneket és egyszerű formákat, valamint különböző alkotási technikákat (pl. festés, nyomdázás, gyurmázás, tépés, rajzolás stb.)

- Tanítsa meg a helyes ceruzafogást, a különböző eszközök használatát.
- Fontos, hogy a gyermek szerezzon sikerélményt alkotás közben.

Mozgás

Általános jellemzők

- Térben bizonytalanul tájékozódnak.
- Bizonytalanul ismerik fel a téri relációkat.
- Az egyszerűbb téri helyzeteket (föl, le, előre, hátra, fölött, alatt, ki, be) gesztusokkal kísért utasításokkal viszonylag könnyen megtanulják és végrehajtják, de önállóan reprodukálni csak sokkal később tudják.
- A tájékozódásban a saját test a viszonyítási pont, amelynek segítségével a különböző téri relációk értelmet nyernek.
- Mozgásuk összerendezetlen, ügyetlen, bizonytalan és lassú.

Ajánlott feladatok

- Az óvodapedagógus törekedjen a mozgásos gyakorlatok során az erő, ügyesség, állóképesség, egyensúlyérzék fejlesztésére.
- Fejlessze az összerendezetlen, nem megfelelő ritmusú mozgásokat.
- Kezdeményezzen nagymozgásos gyakorlatokat (pl. járás, futás, ugrás, kúszás, mászás).
- A nagymozgásos gyakorlatokhoz lehet eszközöket is használni.
- Hasznosak a játékos utánzó gyakorlatok, ahol a gyermeknek kezdetben csak utánozni kell az óvodapedagógus mozdulatait. Az óvodapedagógus a mozdulatokhoz adjon instrukciókat is, hangozzon el a mozdulat megnevezése is (pl. Emeld fel a jobb kezedet!).
- Lényeges a téri orientáció fejlesztése. Az irányok megkülönböztetését és begyakorlását jelzésekkel is lehet segíteni (pl. piros szalaggal).

A külső világ tevékeny megismerése

Matematikai és környezeti tartalmú tevékenységek

Általános jellemzők

- Az óvodába kerüléskor bizonytalanul tájékozódnak a közvetlen környezetükben.
- A mennyiségfogalom nem kialakult, csak néhány számnevet használnak.

Ajánlott feladatok

- Az óvodapedagógus nyújtson az értelmileg akadályozott gyermek számára képességeikhez mérten minél több ismeretet, tapasztalatot a közvetlen természeti és társadalmi környezetéről.
- Támaszkodjon a fejlesztéseknél a gyermek meglévő tapasztalataira és ismereteire.
- Segítse a közvetlen környezet tárgyainak megismerését.
- Segítse megismerni a tágabb környezetet (pl. lehetőség szerint el lehet vinni az értelmileg akadályozott gyermeket is színházba, kirándulásra, járművön történő utazásra).
- Segítse az ok-okozati összefüggések megértését (pl. tavaszi időjárás megfigyeltetésével és ehhez kapcsolódva a tavaszi öltözködés megbeszélésével).

IV. BESZÉDFOGYATÉKOSSÁG

A **beszéd fogyatékos** gyermek óvodai nevelését megelőzheti a **korai fejlesztés**. A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvei alapján a **beszéd fogyatékos gyermekek óvodai nevelése során kiemelt feladat** az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók, valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése. Pedagógiai szempontból meghatározó, hogy a károsodás melyik életkorban következett be, mi okozza, és milyen súlyosságú.

A **beszéd fogyatékosok** közé tehát azok az ép hallással rendelkező gyermekek tartoznak, akiknél a beszédfejlődés menete nem indul meg, kórosan késik, vagy valamelyik területen rendellenesen működik. A beszéd fogyatékoság egyes csoportjai hátrányt jelentenek a gyermek mindennapjaiban, míg mások jelentősen gátolják az emberi kapcsolatrendszert, a társadalomba történő beilleszkedést és az ismeretszerzést. A beszéd fogyatékoságnak vannak egyértelműen megnyilvánuló tünetei (pl. artikulációs), látens tünetei (beszédértési, beszédészlelési probléma) és a kommunikációs nehézségből fakadó másodlagos pszichés tünetei (magatartási zavarok).

A beszéd-rendellenességek csoportosítása a tünetek alapján:

- Megkésett beszédfejlődés

- A beszédfejlődés elhúzódása
- Csökkent beszédkésztség
- Szókincs és kifejezőképesség lassú ütemű fejlődése
- Szótorzítás, csonkítás
- Több hangra kiterjedő pöszeség
- Alacsony szintű nyelvi fejlettség
- Hibás vagy hiányzó raghasználat (agrammatizmus)
- Artikulációs hibák
- Hadarás, amelyhez dadogás társulhat
- Átlagosnál rosszabb zenei képesség
- Rossz tájékozódás térben, síkban, saját testen

- Fejlődési diszfázia

- Kevés szó használata
- Egyszerű mondatok alkotása
- A mondatokban jellemző a szótöredékek, maga alkotta szavak vagy hallott szavak utánmondása
- Pontatlan a hangok kiejtése
- A korai artikulációs hibák, hangcserék, kihagyások, betoldások hosszas fennmaradása
- Egyes esetekben domináns a beszédészlelés és a beszédmegértés zavara
- Diszgrammatizmus

Pöszeség (diszlália)

A beszédhangok torzított kiejtése, egymással való felcserélése, kihagyása

Orrhangzós beszéd

- Hangszín megváltozása
- Artikuláció zavara
- A beszédszervek organikus eltérései halláscsökkenés vagy a fogazat rendellenességei miatt
- Gyors, összefolyó, monoton, bátortalan folyamatos beszéd

Dadogás

- *Tónusos dadogás:* a hangképzés megnyúlása, a test merevvé és görcsössé válása
- *Klónusos dadogás:* a légzés és a hangképzés rángásos görcseinek megjelenése
- *Járvulékos tünetek:* önkéntelen mozdulatok, céltalan szemmozgások, izomremegés, tenyérizzadás, elpirulás, töltelékszavak megjelenése a beszédben, beszédfélelem, amely gátolja a verbális megnyilatkozást stb.

Hadarás

- Gyorsuló, kapkodó beszéd
- A szótagok, szavak elnyelése
- Pontatlan hangképzés
- Monotónia
- Szegényes szókincs
- Figyelmetlenség, felületesség
- Rossz ritmuskészség

Rekedtség (diszfónia)

- Normálistól eltérő hangszín
- Hangképző szerv terhelhetőségének csökkenése
- Hangos, kiabáló beszéd, a környezeti vagy pszichés kiváltó okok esetén

Mutizmus

A gyermek bizonyos helyzetekben vagy feltételek között nem szólal meg. A fellépő tünetek előzmények nélkül, hirtelen jelentkeznek

Afázia

A hangos beszéd vagy a beszédmegértés teljesítményeinek károsodása

Óvodáskorban diszlexia-diszgráfia veszélyeztetettségről beszélünk.

Fontos, hogy az óvodapedagógus ismerje azt a beszédzavart, amellyel a gyermek rendelkezik.

Főbb feladatok a beszéd fogyatékos gyermek fogadását megelőzően:

- Megismeri a gyermek szakértői véleményét.
- Tisztában kell lennie a gyermek diagnózisával, a sérülés okával, a hozzá kapcsolódó tünetekkel és következményekkel, valamint a legszükségesebb teendőkkel és fejlesztési lehetőségekkel.
- Információt gyűjt a gyermek beszédállapotáról.
- Megismeri azokat a speciális feladatokat és módszereket, amelyeket a mindennapi nevelés-oktatás során szem előtt kell tartania.
- Az óvoda pedagógiai programja alapján nevelési tervet készít, szükség esetén egyéni fejlesztési tervet ír.
- Felveszi a kapcsolatot és együttműködik a gyermek terápiáját végző logopédussal és az együttnevelést segítő szakemberekkel.

1. Gyermekcsoport felkészítésben:

- Az óvodapedagógus saját példaadása is hozzájárul az ép gyermekek számára a másság elfogadásának, természetes állapotként való kezelésének megtanításához.
- Az óvodapedagógus készítse fel az ép gyermekeket a beszéd fogyatékos társuk érkezésére.
- Adjon információt az ép gyermekeknek a segítségnyújtás szükségességéről és lehetőségeiről.
- Segítsen a kirekesztődés megelőzésében.

2. Főbb feladatai a beszéd fogyatékossgal rendelkező gyermek fogadásával, óvodai nevelésével kapcsolatban

- Fontos az óvodapedagógus természetes viselkedése.
- Legyen türelmes a beszéd fogyatékossgal rendelkező gyermekkel.
- Segíteni kell a gyermek beilleszkedését.
- Törekedni kell a harmonikus, kiegyensúlyozott, beszélgetésre motiváló környezet kialakítására.
- Gazdag nyelvi környezetet kell biztosítani.
- Beszéljen a gyermekkel lassabban, valamint egyszerű, érthető, rövid, világos mondatokban.
- Amennyiben a gyermeknek nem motoros beszédzavara van, akkor beszéltesse minél többet a gyermeket.
- A kommunikációhoz alkalmazzon verbális eszközöket, vizuális megerősítést.
- Mindig győződjön meg arról, hogy a gyermek megértette- a közlést, és ha kell, ismételje meg a már elmondottakat.

- Differenciálással biztosítani kell az egyéni haladási ütemet.
- Fontos a beszédkedv felkeltése. Az óvodapedagógus őszinte, nyitott odafigyelése ösztönzi a beszédfigyelművel rendelkező gyermeket a kommunikálásra, beszédfélelmei leküzdésére.
- Törekedjen a beszédfigyelműből eredő hátrányok miatti kirekesztettség elkerülésére, az önbizalom megerősítésére.
- A foglalkozásokhoz teremtsen oldott, bizalmas, stresszmentes légkört.
- A gyermek érezze, hogy olyannak fogadják el őt, amilyen.
- Amikor beszél, a beszédhiba helyett a mondanivalóra kell figyelni.
- Csak akkor segítsünk, amikor feltétlenül szükséges.

Játék

- Játék közben is ösztönözni kell a gyermekeket a beszédre.
- A szituációs játékok, a dramatizálás, a bábos feladatok jó lehetőséget nyújtanak a beszédprodukcióra, mivel ilyenkor a beszédfigyelmű gyermekek nem önmagukat adják, csökken a feszültség, ha valakinek a bőrébe belebújnak. Így a beszéd tartalmára és nem a beszéd technikájára figyelnek.
- Az énekkel egybekötött mozgásos játékok hozzájárulnak a beszédértés fejlesztéséhez, és a szókincs gyarapításához.

Verselés, mesélés

- El kell fogadni és támogatni kell a beszédfigyelmű gyermekek egyéni kommunikációs formáit, ezzel is elősegítve egy magasabb kommunikációs szint elérését.
- Figyelembe kell venni, hogy a beszédbeli akadállyal rendelkező gyermekek egy része (megkésett/akadályozott beszédfejlődés, diszlexia-veszélyeztettség) szűkebb szókinccsel rendelkezik és a nyelvtani rendszer terén jelentős lemaradást mutat. Fontos a szókincs gazdagítása.
- A feldolgozott tartalmaknál mindig meg kell győződni arról, hogy a gyermek tisztában van a szavak, kifejezések jelentésével.
- A beszédfigyelművel rendelkező gyermekek egy része emlékezeti teljesítmény gyengeségével rendelkeznek, ezért a versek, mondókák megtanulása kis lépésekben történjen, és gyakran ismételjük azokat.
- A dadogók és más beszédbeli akadállyal rendelkező gyermekeknél a vizualitás, a szemléltetés dominál.
- Súlyos beszédzavar esetén, erős beszédfélelemnél a szóbeli megnyilatkozás nem elvárható. Az óvodapedagógus feladata, hogy igyekezzon a gátlásokat feloldani és a beszédkedvet felébreszteni.

- Szem előtt kell tartani, hogy a mondókáknak jelentős szerepük van a beszédritmus elsajátításában.

Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

- A zene, ritmus, mozgás fejlesztő hatása vitathatatlan a beszéd fogyatékos gyermekeknél. A zene kiemelt jelentőségű pl. a dadogó gyermekeknél.
- A daloknak fontos szerepük van a beszédritmus kialakításában.
- Új dalok megtanulása problémát jelenthet az emlékezet gyengesége miatt a beszédbeli akadályokkal rendelkező (diszlexia-veszélyeztettség, megkésett beszédfejlődésű, diszfáziás) gyermekek számára. A memorizálást lehet segíteni a képsorozat rajzoltatásával, a cselekmény eljátszásával vagy egy-egy jellegzetes tárggyal. Segítséget jelenthet, ha a daltanuláskor az óvodapedagógus és a csoport a sorokat felváltva éneкли: az első sort az óvodapedagógus éneкли, majd a másodikat a csoport, és így tovább.
- A hadaró gyermekekre jellemző, hogy a zenei elemeket (ritmus, dallam) nem képesek helyesen alkalmazni, ezért ennek a területnek a fejlesztésére fokozottabban oda kell figyelni.

Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

- A beszédbeli akadályokkal rendelkező gyermekek egy részénél (diszlexia-veszélyeztettség, diszfázia) a vizuális észlelés zavarai jelenhetnek meg (formaészlelési, térészlelési problémák, a soralkotás nehézsége, a finommozgások zavara, a két testfél hiányos lateralizációja, a kialakulatlan kezesség, a bal-jobb megkülönböztetése, a téri tájékozódás nehézsége), így ezeknek a területeknek a fejlesztésére kell törekedni.
- Néhány beszédbeli akadályra (pl. diszlexia-veszélyeztettség) jellemző a gondolkodás merevsége, amely a kreativitás kibontakozását akadályozhatja. Így ezeknél a gyermekeknél különösen fontos a kreativitás fejlesztése.

Mozgás

- Fontos, hogy az óvodapedagógus mozgásélménnyel, verbális megerősítéssel tegye biztossá a saját testről szerzett ismereteket.
- A helytelen mozgásmintákat mindig javítani kell.
- Figyelembe kell venni az óvodai élet mindennapjaiban, hogy a mozgás felszabadítja a beszédproblémával rendelkező gyermekekben felhalmozódott feszültséget, gátlásokat.
- Törekedni kell a mindennapos mozgásfejlesztésre, ami az egész test átmozgatásával fejleszti a nagy és finommotorikát, elősegíti a koordinációs zavarok, mozgásos ügyetlenség kiküszöbölését, a testi-lelki harmónia megteremtését.

Környező világ tevékeny megismerése - matematikai és környezeti tartalommal

- Az óvodapedagógusnak figyelembe kell vennie, hogy a diszlexia-veszélyeztetettség, megkésett/akadályozott beszédfejlődés, diszfázia, organikus eredetű pöszeség esetén a matematikai képességek terén jelentős elmaradás mutatkozhat a fejlődésben.
- Törekedni kell a beszéd fogyatékos gyermekek matematikai szókincsének bővítésére.
- A szókincs gyarapításához fel lehet használni különböző képkártyákat.
- Fejleszteni kell a gyermek figyelmét.
- Az óvodapedagógus adjon mindig vizuális támpontot, ha a gyermeknek a figyelmét, emlékezetét kell használnia. (Ha pl. elfelejtené, hogy mi a rendszerezés szempontja, ránézessen egy képre, ábrára, ami támpontot ad a további munkára.)
 - Az önmagát nehezen, bátortalanul kifejező gyermeket ösztönözze a pedagógus, hogy közvetlen és tágabb környezetéből szerzett tapasztalatait, megfigyeléseit elmesélje.
 - Használja ki a csoportos élményszerzés lehetőségeit, ezek feszültségoldó hatását.

V. Pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású – az ismeretelsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő – részképesség-zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi. Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet. A kognitív, az emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése a sikeres beilleszkedést, az iskolába lépésre való felkészülési folyamatot késleltetheti.

Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat: a gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva a részképesség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával. A fejlesztés szakmai teamben, és a szülő aktív bevonásával történjen. További feladat megelőzni a teljesítménykudarckra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását, és megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készségeket.

Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulását időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrizni kell, és amennyiben szükséges, a fejlesztés további menetét erre alapozva kell meghatározni.

14. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

1. Nevelőtestület elfogadása

Az Rákosmenti Mézeskalács Óvoda nevelőtestülete az Ügyes Kezek helyi program módosítását 2021. augusztus 23-ai nevelőtestületi értekezletén elfogadta.

2. Szülői Szervezet egyetértése

A Rákosmenti Mézeskalács Óvoda Szülői szervezete az intézmény Ügyes Kezek helyi programját véleményezte és egyetértett a módosításokkal.

ÉRVÉNYESSÉGI NYILATKOZAT

A helyi nevelési program érvényességi ideje

2021. augusztus 23 -tól határozatlan ideig.

A helyi nevelési program módosításának lehetséges indokai:

- szervezeti átalakítás
- ha a nevelőtestület más program bevezetéséről dönt
- ha a törvényi módosítások előírják

Előírás a programmódosítás előterjesztésére:

- írásbeli előterjesztés az óvoda vezetőtestületének
- részletes írásbeli előterjesztés nevelőtestületi értekezleten

2021. szeptember 01-től a módosított program minden csoportban bevezetésre kerül, tekintettel arra, hogy a már elfogadott dokumentumban minimális változtatás történt.

15. Mellékletek:

1. melléklet

A programot és a módosításokat az Szülői Szervezet tagjai megismerték, a benne foglaltakkal egyetértettek.

Budapest 2021.október 1.

2. melléklet

Az Ügyes Kezek Helyi Nevelési Program felülvizsgálatát elvégeztük, módosítását elfogadjuk.

A benne leírtakkal egyetértünk.

Nevelőtestület:

1. Arnóth Judit
2. Danyi Szilvia
3. Deák Mónika
17. dr. Nagy Lajosné
4. Erszényné Farkas Viktória
5. Herzog Eszter
6. István Dorottya
7. Jakobey Mártonné
8. Kunné László Ildikó
9. Miskolczi Judit
10. Nagy Ágnes
11. Németh Adrienn
12. Novák Henrietta
16. Takács Zsuzsanna
14. Várnai Szilvia
15. Váróczi Zsuzsanna
-

Budapest, 2021. augusztus 23.

Novák Henrietta
intézményvezető

16. Irodalomjegyzék

- Az óvodai nevelés programja, OPI. 1989.
- Bettelheim Brunó: A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek
Gondolat Könyvkiadó Budapest 1985.
- Buda Béla: A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei
Tömegkommunikációs Kutatóközpont Budapest 1988.
- Dr. Bucherna Nándorné, Faust Dezsőné, Zadravec Teréz: Néphagyományörzés az óvodában
HOGYF EDITO H. Budapest 1998.
- Dömötör Tekla: Naptári ünnepek, népi színjátás
Budapest 1964.
- Dr. Gósy Mária: A beszédészlelés és a beszédmegértés fejlesztése
NIKOL GMK Budapest 1994.
- Dr. Gósy Mária: Gyermeki beszédészlelési és beszédmegértési zavarok
NIKOL GMK Budapest 1996.
- Hamvai Vilmos: Játék és pedagógia
Pedagógiai Szemle 1968.
- Karácsony Sándor: A magyar észjárás
Magvető kiadó Budapest 1985.
- Kardos Mária - Nagy Mari: Játékkészítés és kézművesség óvodásokkal
Kecskemét 1987.
- Dr. Kovács György DTFK Óvóképző intézete: A természetes anyagok hatása a gyerekek fejlődésére
Óvodai Nevelés 1993/10 345.old.
- Dr. Kovács György: A játék
Óvodai Nevelés 1990/6 188. old.
- Kósa László - Szemerkenyi Ágnes: Apáról-fiúra
Budapest 1975.
- Dr. Kós Károly: Tájak, falvak, hagyományok
Budapest 1980.
- Lugosi Margit: Évszak-járó
Váci Ofszet Kft. 1992.
- Magyar Népmese Tára
I. Gyermekjátékok (szerk.: Kerényi György)
Budapest 1951.
II. Jeles napok (szerk.: Kerényi György)
Budapest 1953.
- Mérei Ferenc - V. Binét Ágnes: Gyermeklélektan
Gondolat, Budapest 1985.
- Minőség az óvodában Okker 2001
- Módszertani füzetek Gyakorlati útmutató az óvodai pedagógiai program felülvizsgálatához Modinfo Kft. 2004.
- Nagy Jenőné: Óvodatükör

- Óvodai intézmények szakmai munkájának mérése, elemzése, értékelése " Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel" sorozat 4. száma Budapest 2001
- Pap Gábor: Népmeséink és az évkör
Gödöllő 1991.
- Pap Gábor: Csodakút
- Perlai Rezsőné dr.: Matematikai nevelés - gondolkodásfejlesztés az óvodában
M.P.T. Kisgyermeknevelési Szakosztály 1990.
- Rudolf Steiner: Szabadságra nevelés
Török Sándor Waldorf - Pedagógia Alapítvány Budapest 1982.
- Sebő Ferenc: Népmesei olvasókönyv
Planétás kiadó, Budapest 1987.
- Sugárné dr. Kádár Júlia: A beszédfejlődés útjai - Beszédfejlesztés az óvodában
Tankönyvkiadó, Budapest 1986.
- Richterné Krop Anikó: Csak tudj játszani...
Óvodai Nevelés 1994/1. 4.old.
- Rokonál Margit: Az óvodások személyiségfejlesztése vegyes korcsoportban
Óvodai Nevelés 1990/10. 348.old.
- Tátrai Zsuzsanna - Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások
Planétás Kiadó, Budapest 1957.
- Tokainé Somlai Melinda: Játék az agyaggal
Óvodai Nevelés 1986/4 121. old.
- Vekerdy Tamás: Waldorf óvoda Sólymáron
Óvodai Nevelés 1989/ 11, 12.
- Vekerdy Tamás: Az óvoda és az első iskolaévek - a pszichológus szemével
Pszichológia nevelőknek sorozat, Tankönyvkiadó, Budapest
- Újvári Zoltán: Dramatikus népszokások
Debrecen 1985
- Jogszályi háttér:
- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
 - 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
 - 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelés-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
 - 22/2015. (IV.21.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet módosításáról
 - 32/2012. (X.8) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásnak irányelve kiadásáról